

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Maahanmuuttajavanhempien osallisuuden tukeminen toiminnallisten leikkipäivien kautta.

Pennanen, Kirsi

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Maahanmuuttajavanhempien osallisuuden tukeminen
toiminnallisten leikkipäivien kautta.

Kirsi Pennanen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2016

Kirsi Pennanen

Maahanmuuttajavanhempien osallisuuden tukeminen toiminnallisten leikkipäivien kautta

Vuosi 2016

Sivumäärä 53

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena tutkielmana Hakunilanrinteen päiväkodissa. Työn tarve nousi yhteistyössä päiväkodin esiopetusryhmän kasvatushenkilöstön kanssa. Lisäksi yhteistyöhön osallistui esiopetuksen kuraattori. Aiheen valintaan vaikutti myös henkilökohtainen kiinnostus monikulttuurista varhaiskasvatusta ja sen kehittämistä kohtaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää esiopetusryhmän henkilökunnalle uusi toiminnallinen työskentelymuoto maahanmuuttajavanhempien osallisuuden tukemiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi. Tämä on myös linjassa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) kanssa, joka korostaa huoltajien mahdollisuutta osallistua lapsensa ryhmän toimintaan. Työn teoreettinen viitekehys koostuu monikulttuurisesta esiopetuksesta, yhteistyöstä, osallisuudesta sekä kuvatuesta, joiden tarkastelu on rajattu henkilökunnan ja vanhempien näkökulmiin. Tutkimuskysymykset käsittelivät neljän toiminnallisen leikkipäivän toimivuutta ja hyödyllisyyttä.

Tutkimuskysymyksille etsittiin vastauksia leikkipäivien, osallistuvan havainnoinnin sekä henkilökunnan ryhmähaastatteluiden ja vanhemmille suunnattujen kuvallisten kyselylomakkeiden kautta. Tutkielma perustui esiopetusryhmän maahanmuuttajavanhempien sekä henkilökunnan kokemuksiin, mielipiteisiin ja ajatuksiin. Tutkielman tulosten avulla henkilökunta saa tietoa vanhempien kokemuksista ja toiveista, jolloin osallisuuden tukemista voidaan kehittää toiveiden suuntaiseksi. Opinnäytetyötä ei ole tehty vain esiopetusryhmän henkilökunnalle vaan jatkokäytöksi on jo suunniteltu Vantaan henkilöstön tulevan kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen koulutukseen osaamisen jakamisena.

Haastattelujen perusteella saadut tulokset osoittivat vanhempien ja henkilökunnan yhteistyön ja luottamuksen lisääntyneen. Leikkipäivät vahvistivat henkilökunnan taitoa tukea konkreettisesti vanhempien osallisuutta. Leikkipäivät mahdollistivat vanhempien osallistumisen matalla kynnyksellä, tutustumisen henkilökuntaan, toisiinsa ja lapsensa kavereihin. Tulosten pohjalta osallistavaa toimintaa vanhemmille voi suosittaa päiväkotieihin toteutettavaksi.

Asiasanat: monikulttuurinen esiopetus, yhteistyö, osallisuus, kuvatuksi

Kirsi Pennanen

Supporting the participation of multicultural parents by functional playing days

Year	2016	Pages	53
------	------	-------	----

This action research thesis was commissioned by Hakunilanrinne day care center, Vantaa. The need for this research arose from the author's everyday work in the pre-schooling team and the also pre-schooling curator of Vantaa. In addition, the author had a personal interest to develop multicultural early childhood education.

The purpose of this thesis was to develop a new functional working method for the personnel of the pre-schooling team to support and strengthen the participation and co-operation of the multicultural parents. This is also in line with the pre-schooling curriculum (2014) which highlights the possibility of the parents to participate to their children's day care activities. The theoretical framework consists of multicultural pre-schooling, co-operation, participation and pictorial support, which was analysed within the perspectives of personnel and parents. The questions of this study examined the functionality and usefulness of the four functional playing days.

To find answers to these questions participation, personnel interviews and pictorial questionnaires for the parents were used for evaluation. In other words, this research was based on the experiences, opinions and thoughts of the multicultural parents and the personnel of the pre-schooling team. The results provided information on the experiences and wishes of the parents, so the personnel is able to develop the operation and activities in the right direction. This thesis is not only helping the pre-schooling team, but can also be used in Vantaa's internal training related to awareness of multicultural and multilingual early childhood education.

The results indicated that the confidence and co-operation between personnel and parents have increased. The playing days strengthened the skills of the personnel to support the participation of the parents in a concrete way. They offered an easy way for parents to participate and get familiar with personnel, other parents and their children. Thus, this kind of activities can be recommended for all day care centers.

Keywords: multicultural pre-schooling, co-operation, participation, pictorial support

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Monikulttuurisuus ja identiteetti	7
3	Monikulttuurinen esiopetus ja valmistava opetus	8
4	Leikin merkitys ja aikuisen rooli leikeissä	9
5	Maahanmuuttajavanhemman ja henkilökunnan välinen yhteistyö	10
	5.1 Perhelähtöinen työtapa	12
	5.2 Osallisuuden tukeminen	13
	5.3 Yhteistyöhön ja osallisuuteen vaikuttavia tekijöitä	15
6	Dialogisuus ja puhuttu kieli	16
7	Kuvatuen hyödyllisyys arjessa	18
8	Hakunilanrinteen päiväkodin esiopetusryhmä ja toiminta	19
9	Käytetyt tutkimusmenetelmät	22
	9.1 Toimintatutkimus	22
	9.2 Teemahaastattelut ja kyselylomake	23
	9.3 Aineiston keruu, analyysi ja prosessin kulku	25
10	Tutkimuskysymykset	26
11	Toiminnalliset leikkipäivät	26
12	Tulokset	30
	12.1 Tulokset vanhempien näkökulmasta	32
	12.2 Tulokset henkilökunnan näkökulmasta	35
13	Johtopäätökset ja pohdinta	38
14	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	40
15	Arviointi	41
	Kuviot	47
	Taulukot	48
	Liitteet	49

1 Johdanto

Varhaiskasvatustalaki (1973/36) velvoittaa toimintayksiköitä järjestämään säännöllisesti toimintaa, mikä mahdollistaa vanhempien osallistumisen ja vaikuttamisen lapsensa varhaiskasvatukseen. Laki määrittelee henkilökuntaa toimimaan yhdessä lapsen sekä huoltajan kanssa huoltajan kasvatustyötä tukien. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 11) korostetaan henkilökunnan ja huoltajien välisen yhteistyön merkitystä lapsen oppimisen polun kaikissa vaiheissa edistämässä lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistamassa lapsen sosiaalisia taitoja ja itsetuntoa. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma (2016, 29) painottaa lisäksi luottamuksellisen ja kunnioittavan yhteistyön rakentamista. Työskennellessämme monikulttuurisessa yhteisössä on entistäkin tärkeämpää korostaa kodin ja esiopetuksen välisen yhteistyön tärkeyttä huomioiden perheen kieli- ja kulttuuritausta sekä kokemukset lähtömaasta. Onnistuneessa yhteistyössä yhdistyvät vanhempien ja henkilökunnan asiantuntemus ja tietämys tasavertaisessa vuorovaikutuksessa. Hyvä ja toimiva yhteistyö on lapsen onnistuneen oppimispolun perusta. (Finlex; Halme & Vataja 2011, 9.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää esiopetusryhmän henkilökunnalle uusi toiminnallinen ja luonteva työskentelymuoto maahanmuuttajavanhempien osallisuuden tukemiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi yhteisen kielen puuttuessa. Pyrkimyksenä on myös kuvatuksen monipuolistaminen. Konkreettisenä tavoitteena tässä työssä on koota tietoa perheille järjestettyjen leikkipäivien toimivuudesta ja niiden kehittämistarpeista. Opinnäytetyötä tarkastelen työn kehittämisen näkökulmasta. Opinnäytetyöni on toiminnallinen tutkielma, joka on laadullista ja perustuu esiopetusryhmän maahanmuuttajavanhempien sekä henkilökunnan kokemuksiin, mielipiteisiin, ajatuksiin ja toiveisiin. Työn aineiston avulla selvitan sitä, miten lasten, vanhempien ja henkilökunnan yhteiset leikkipäivät tukevat ja vahvistavat yhteistyötä sekä maahanmuuttajavanhempien osallisuutta.

Toteutin opinnäytetyöni Vantaan Kaupungin Kimokujan toimintayksikössä Hakunilanrinteen päiväkodissa omalla työpaikallani, jossa työskentelen lastentarhanopettajana esiopetusryhmässä. Päiväkodissa on esiopetusryhmän lisäksi kaksi 3 - 5 vuotiaiden ryhmää. Toimintayksikön päiväkodit sijaitsevat alueella, jossa monikulttuurisuus on näkyvää. Monikulttuurisuus on noussut vahvasti osaksi päiväkodin arkea ja suurin osa perheistä tulee eri kieli- ja kulttuuritaustoista. (Varhaiskasvatussuunnitelma Kimokujan toimintayksikkö 2014, 1.)

Työssäni analysoin sitä, millä tavalla kasvattajat sekä esiopetuksen kuraattori kuvasivat ja kertoivat leikkipäivien kohtaamisista ja yhteistyötilanteista vanhempien kanssa sekä sitä millä tavalla vanhemmat kirjasiivat kokemuksiinsa ja toiveitaan heidän osallisuutensa vahvista-

miseksi lapsensa ryhmän toimintaan. Toiminta oli avointa kaikille ryhmän perheille. Leikkipäivät olivat työntekijöitä ja vanhempia osallistavia, jotta tiedon tuottaminen oli mahdollisimman luontevaa ja osa arkea.

Opinnäytetyön keskeiset käsitteet rakentuvat monikulttuurisen esiopetuksen, yhteistyön, maahanmuuttajavanhempien osallisuuden sekä kuvatuon ympärille. Nämä ovat laajoja käsitteitä, joten olen opinnäytetyössäni rajannut niiden tarkastelun päiväkodin henkilökunnan ja maahanmuuttajavanhempien näkökulmiin. Tarkastelen myös monikulttuurisuutta, leikin merkitystä, perhelähtöisyyttä, yhteistyöhön ja osallisuuteen vaikuttavia tekijöitä sekä kuvatuon merkitystä arjessa yhteistyön tukena.

Opinnäytetyön aloitan teoriaosuudella. Esittelen ensin lyhyesti monikulttuurisuutta ja identiteettiä, monikulttuurista esiopetusta ja valmistavaa opetusta avaten samalla aiheisiin liittyviä käsitteitä. Tämän jälkeen käsittelen leikin merkitystä ja aikuisen roolia leikeissä, maahanmuuttajavanhemman ja työntekijän välistä yhteistyötä, dialogisuuden merkitystä sekä kuvatuon hyödyllisyyttä vanhempien ja henkilökunnan yhteistyön näkökulmasta. Tämän jälkeen siirryn esittelemään Hakunilanrinteen päiväkodin esiopetusryhmän ja sen toimintaa, josta etenen opinnäytetyön menetelmiin ja leikkipäivien toiminnan toteutukseen. Lopuksi esittelen toiminnan tuloksia ja johtopäätöksiä sekä omaa pohdintaani.

2 Monikulttuurisuus ja identiteetti

Monikulttuurisuuden muodostaa yhteiskunta tai yhteisö, jossa eri kulttuurit elävät muodostaen vuorovaikutuksessa keskenään toimivan ja jäsenien oikeuksia kunnioittavan kokonaisuuden. Kulttuuri koostuu siis ihmisen elämäntavoista. (Räty 2002, 46 - 47.) Monikulttuurisen perheen rakentavat vanhemmat, jotka tulevat eri maista tai kulttuureista. Monikulttuurinen perhe voi myös olla maahanmuuttajataustainen. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan pysyvästi Suomessa asuvaa henkilöä. Maahanmuuttajaksi voidaan kutsua ulkomaalaisten lisäksi muun muassa paluumuuttajia, turvapaikanhakijoita ja pakolaisia. Käsitteenä monikulttuurinen on laajin, koska se sisältää niin maahanmuuttajataustaiset kuin monikieliset ja -kulttuuriset henkilöt. Monikulttuurisuudella viitataan yleensä ryhmien välisiin suhteisiin. Monikulttuurisuutta määriteltäessä tärkeänä tekijänä pidetään myös yksittäisten ihmisten välisiä suhteita asenteista ja käyttäytymisestä lähtien. (Paavola & Talib 2010, 11, 26, 30.)

Identiteetti muodostuu vuorovaikutuksessa ympäristön ja sosiaalisten tilanteiden kanssa, joista merkityksellisen tekee se, mitä ihmisistä kerrotaan ja miten he itse kertovat itsestään ja toisistaan. (Kekkonen, 2012, 84). Identiteetti jaetaan henkilökohtaiseen, sosiaaliseen ja kulttuuri-identiteettiin. Kulttuuri-identiteetillä tarkoitetaan ryhmään kuulumista ja tunnetta, joka liittyy ryhmän jäsenyyteen. Tiettyyn kulttuuriryhmään kuuluminen on sosiaaliselle identiteetille tärkeää, koska sen avulla yksilö ilmaisee tapaansa hahmottaa itseään suhteessa toisiin

ja sitä, miten hän kokee liittyvänsä yhteiskuntaan. Maahanmuuttajataustaiselle se merkitsee oman etnisen ryhmän lisäksi suomalaiseen yhteisöön kuulumisen. Identiteetin kehitys riippuu yksilön sosiaalisesta ympäristöstä kuten perheestä ja yhteisöstä. Vähemmistökulttuuriin kuuluva lapsi tarvitsee erityisen paljon niin perheen kuin varhaiskasvatuksen työntekijöidenkin ohjausta ja kannustusta, jotta hän alkaa uskoa itseensä ja mahdollisuuksiinsa sekä tuntee itsensä hyväksytyksi ryhmän jäseneksi. (Paavola & Talib 2010, 61 - 63.)

3 Monikulttuurinen esiopetus ja valmistava opetus

Kuten esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 7) painottuu, on esiopetusvuosi lapselle erityisen tärkeää ja ainutlaatuista aikaa, koska se valmistelee lasta tulevia kouluvuolia varten ja luo perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus oppia leikin, toiminnan, elämysten ja kokemusten kautta. Lisäksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostuu esiopetuksen tehtävä, joka on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Lisäksi painotetaan yhteistyön merkitystä vahvistamaan lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Esiopetuksen lisäksi Vantaalla tarjotaan valmistavaa opetusta 6-vuotiaille maahanmuuttajataustaisille lapsille, joiden suomen kielen taidot eivät riitä esiopetusryhmässä työskentelyyn eli suomen kielentaito jää alkeiskielitaidon tasolle. Valmistavaa opetusta järjestetään varhaiskasvatuksen kunnallisissa päiväkodeissa ja opetus noudattaa esiopetuksen yleisiä tavoitteita. Valmistavan opetuksen lapsi osallistuu esiopetusryhmän neljän tunnin toiminnan lisäksi yhteen suomen kielen opettamiseen keskittyvään tuntiin eli hän saa opetusta viisi tuntia päivässä esiopetuksen työpäivinä. Valmistavan opetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen suomen kielen valmiuksia ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä parantaa oppimisedellytyksiä perusopetukseen siirtymistä varten. Pääpaino on suomen kielen oppimisessa. Vastuu lapsen oman äidinkielen vaalimisesta ja kehittämisestä kuuluu perheille, joiden suhtautumisella on suuri vaikutus lapsen äidinkielen ja vieraan kielen oppimiseen. Tämän vuoksi on tärkeää, että päiväkodin työntekijät kannustavat ja tukevat perheitä oman kielen ja kulttuurin vaalimiseen keskustellen niiden tärkeydestä ja merkityksestä. (Vantaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 2016, 10 - 11, 43.)

Monikulttuurisessa esiopetuksessa sekä varhaiskasvatuksessa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon lapsen yksilölliset tarpeet sekä kieli- ja kulttuuritausta. Monikulttuurisuus näkyy toiminnassa erilaisina toimintatapoina kuten esim. kuvatukena, jota voidaan käyttää muun visuaalisen materiaalin rinnalla. Kasvattajien työhön kuuluu maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalinen hyvinvointi sekä kotouttaminen suomalaiseen yhteiskuntaan, kieleen ja kulttuuriin, jolloin lapsen identiteetti vahvistuu ja hän kykenee toimimaan vertaisryhmän täysivaltaisena jäsenenä. (Jauhola, Bisi, Järvi & Rusama 2007, 7

- 9.) Esiopetuksessa tuleekin huomioida lasten kielelliset ja kulttuuriset taustat. Esiopetusryhmän toiminnassa monikulttuurisuus ilmenee yleisimmin eri kielinä, uskontoina ja tapoina, jotka nivoutuvat osaksi esiopetuksen kokonaisuutta. (Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus 2016, 19.)

Niin varhaiskasvatuksessa kuin esiopetuksessakin lapsen monikulttuuriselle identiteetille ja toiminnalliselle kaksikielisyydelle luodaan pohja yhdessä perheen kanssa. Päiväkodin yhtenä tehtävänä on tuottaa lapsille heidän elämäänsä ja kasvamiseensa liittyviä merkityksellisiä kokemuksia keskustellen toiveista, peloista ja unelmista. Päiväkodin perustehtävään kuuluu myös turvallisen ympäristön luominen kaikille lapsille, jossa jokaisella on mahdollisuus löytää omia vahvuuksiaan. Tavoitteena on, että kaksikielinen ja -kulttuurinen lapsi kotoutuu suomalaiseen yhteiskuntaan ollen samalla ylpeä omasta kulttuuriperinnöstään. (Hujala & Turja 2012, 247.)

4 Leikin merkitys ja aikuisen rooli leikeissä

YK:n lasten oikeuksien yleissopimus (1989, 23) painottaa lapsen oikeutta ikänsä mukaiseen leikkiin. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) nostetaan leikki keskeiseksi toimintavaksi. Leikki kuuluu olennaisena osana lapsen elämään kehittäen kokonaisvaltaisesti hänen kehitystään ja mielenterveyttään. Leikkiminen kehittää mm. tunteiden harjoittelua ja käsittelyä, oppimista, muistia, ilmaisua ja sosiaalisia taitoja. Leikki syntyykin oikeista ja koe-tuista sekä nähdyistä ja kuulluista tapahtumista. Leikin kautta lapsi oppii luovuutta, ajattelua ja omaa ideointia sekä pääsee kokeilemaan uusia käyttäytymismalleja ja tutustumaan turval-lisesti toisiin lapsiin ilman epäonnistumisen pelkoa. Leikki on myös merkittävä onnistumisen ja osaamisen kokemusten mahdollistaja, jotka vahvistavat lapsen itsetuntoa, minäkuvaa ja tun-netaitoja. Tunnekokemukset leikeissä luovatkin perustan lapsen empatian kehittymiselle. (Marjamäki, Kosonen, Törrönen & Hannukkala 2015, 15 - 17.)

Aikuisen läsnäolo ja ohjaus leikeissä kannustaa lapsia mm. pitkäjänteiseen leikkiin sekä roh-kaisee arkoja ja vetäytyviä lapsia. Leikeissä mukana oleva aikuinen voi rohkaista niin yksit-täistä lasta tukien hänen itsetuntoaan kuin tukea koko ryhmän vuorovaikutustaitojen harjoit-telua. Lasten leikeissä läsnä oleva aikuinen vahvistaa leikkirauhaa ja lisää turvallisuuden tun-netta. Aikuisen rooliin leikeissä vaikuttaa lasten ikä ja leikkitaidot. Alle 3-vuotias lapsi tarvit-see aikuista leikkimisen tueksi ja turvaksi. Aikuisen merkittävänä tehtävänä onkin nimetä ja kuvata lapsen aloitteita sekä auttaa lasta eteenpäin mm. konfliktitilanteissa. Läsnäolo ja yh-teiset jutut vahvistavat lapsen perustaitoja kuten vuorottelua, neuvottelua ja vastavuoroi-suutta. Isommat lapset tarvitsevat leikeissä enemmän aikuista innostamiseen, kannustamiseen sekä ohjaamaan ja rohkaisemaan yhdessä tekemiseen. On myös muistettava, että aikuinen on leikin mahdollistaja, jonka asenteella ja läsnäololla on suuri merkitys. Aikuisilta se vaatii

ajoittaisen kaaoksen sietämistä, kykyä ja halua keskustella lasten kanssa sekä taitoa huomioida lasten aloitteet. Varhaiskasvatuksessa henkilökunnalla on myös monia mahdollisuuksia kannustaa vanhempia lastensa leikkeihin. (Marjamäki ym. 2015, 17; Mikkola & Nevalainen 2009, 54 - 55.)

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Soccan tutkija Saija Turusen tuore tutkimus (2016) Nyt me tiedetään, että aikuisten kuuluukin leikkiä, perustuu Pääkaupunkiseudun Varhaiskasvatuksen kehittämishankkeen eli VKK-metron kehittämiskautteen 2014 - 2016, jonka teemana korostuivat leikki ja leikilliset oppimisympäristöt. Kehittämistyön tavoitteena oli mm. kehittää ja parantaa varhaiskasvatuksen henkilökunnan osaamista leikin mahdollistajana sekä leikin merkityksen näkyväksi tekemistä esimerkiksi vanhemmille. Tutkimuksen tuloksissa painottuu se miten kehittämiskauden aikana aikuisten heittäytyminen leikilliseksi ja leikeissä mukana olo lisääntyivät, erilaisten leikkien arvostaminen vahvistui sekä vuorovaikutus vanhempien kanssa parani kun vanhemmat otettiin mukaan leikkeihin.

5 Maahanmuuttajavanhemman ja henkilökunnan välinen yhteistyö

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 13, 28) painotetaan sitä, miten huoltajien ja henkilökunnan yhteistyön lähtökohta rakentuu molemminpuoliselle luottamukselle, tasa-arvoiselle vuorovaikutukselle ja keskinäiselle kunnioitukselle, jossa kohdataan ensin ihminen ja vasta sitten tietyn kulttuurin edustaja. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan myös rakentavan vuorovaikutuksen perustuvan henkilöstön avoimeen ja kunnioittavaan suhtautumiseen erilaisia perheitä ja heidän erilaisia katsomuksiaan ja kasvatuskäsityksiään kohtaan. Yhteistyö vanhempien ja henkilökunnan välillä edellyttää henkilöstöltä aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa, jossa huomioidaan perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Lisäksi työntekijöiden tulee kehittää toimintamenetelmiä maahanmuuttajaperheiden arkea tukeväksi.

Lapsen kasvattamisessa ensisijainen vastuu on vanhemmalla kun taas päivähoidon tärkeänä tehtävänä on tukea kotia lapsen kasvatuksessa. Yhteistyö perustuu työntekijöiden ja vanhempien väliseen vastavuoroiseen vuorovaikutukseen, jota kannattelevat kunnioitus, luottamus, kuuleminen ja vuoropuhelu. Se on myös vanhempien osallistumista ja osallisuutta lapsensa varhaiskasvatukseen. Tämä edellyttää vanhempien ja henkilökunnan yhteistyötä, johon molemmat osapuolet osallistuvat ja sitoutuvat toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. (Kekkonen 2012, 42 - 43.) Yhteistyön perustana Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma (2016, 29) painottaa toimivaa viestintäkulttuuria ja molemminpuolista arvostusta.

Toimiva yhteistyö alkaa jo ensi kohtaamisesta, joka on hyvin merkityksellinen perheelle, sillä se antaa vanhemmille mielikuvan varhaiskasvatuspalveluista. Ensimmäiset kohtaamiset ammattilaisten kanssa vaikuttavat vanhempien toiveisiin ja odotuksiin sekä mahdollisiin huolen aiheisiin, sillä ne rakentavat kuvaa vanhemmille päiväkodin laadusta ja siitä kuinka se omalle lapselle soveltuu. (Hujala & Turja 2012, 79.)

Ensikohtaaminen alkaa useimmiten lapsen uuteen päivähoitoympäristöön tutustumisen lisäksi henkilökunnan ja vanhempien alkukeskustelulla, jonka yhtenä tavoitteena on tukea vanhempia valmistamaan lasta päivähoiton aloitukseen. Kaksi- ja monikielisten perheiden kanssa täytetään alkukeskustelu-lomake, jonka tarkoituksena on saada tietoa mm. lapsen aiemmasta elämästä ja oman äidinkielen kehittämisestä. Koska vanhemmilla saattaa olla päivähoiton aloituksen suhteen hyvinkin monenlaisia odotuksia ja toiveita tai jopa pelkoja on henkilökunnan tärkeää kuulla ja olla niistä tietoinen. Kun vanhempien omat tunteet ja toiveet selkiytyvät on heidän helpompi valmistella lasta tulevaan muutokseen. Alkukeskustelu käydään ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton ja keskustelulle tulee varata tarpeeksi aikaa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 41, 44; Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus 2016, 5.)

Toisesta kulttuurista tulevan perheen kohtaamisessa on hyvä muistaa, että varhaiskasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät kuten myös arkiset käytännöt saattavat tuntua hyvin vierailta, joten niistä on tärkeää kertoa konkreettisesti ja käytännönläheisesti. Jos yhteistä kieltä ei ole on aina käytettävä tulkkia, mikä on sekä perheen että työntekijän oikeus. Työyhteisössä saattaa olla eri kulttuureista tulevia työntekijöitä, jotka voivat viestittää vanhemmille arkipäivän asioita, mutta virallisina tulkkeina he eivät voi toimia. (Hujala & Turja 2012, 249.)

Yhteistyö työntekijöiden ja vanhempien välillä lähtee lapsen tarpeista ja edun toteuttamisesta. Yhteistyön tavoitteena onkin, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi tavalla, jossa lapsi on toimija ja oman elämänsä kokija. Työntekijän tehtävänä on asettua vanhemman rinnalle luoden yhdessä vanhemman kanssa lapselle kokemuksen siitä, miten hänelle tärkeät aikuiset toimivat yhteisymmärryksessä häntä koskevissa asioissa. Yhteistyö pohjautuu tasavertaisuuteen, jossa niin vanhempien kuin työntekijöiden tietämys lapsesta yhdistyy. Jotta yhteistyö lähtee rakentumaan edellyttää se työntekijöiden ja vanhempien välistä keskinäistä luottamusta ja kunnioitusta. Tämä vaatii avoimen vuoropuhelun ylläpitämistä tutustumisvaiheesta koko lapsen päivähoitossa olo ajan. Onkin tärkeää, että ammatilliseen yhteistyöhön sitoutunut työntekijä lähestyy perheitä tavalla, joka mahdollistaa reflektiivisen, lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen eri puolia pohtivan ja osapuolten ymmärrystä hyödyntävän työtavan. Yhteistyö rakentuu työntekijän tietoisesta toiminnasta tuloksena ja syvenee pikkuhiljaa vanhemman ja työntekijän välisessä dialogisessa vuoropuhelussa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 5, 17, 87.)

Maria Arttijeffer (2015, 12) rohkaisee Pro Gradu-tutkielmassaan Yhteistyötä ilman yhteistä kieltä päiväkodin henkilökuntaa ottamaan esille toisen kulttuurin jopa oudoiltakin vaikuttavat tavat. Kulttuurien välisessä kohtaamisessa on hyvä selvittää toisten tapojen merkityksiä, koska ihmisten kohdatessa huomataan yleisesti juuri nämä piirteet, jotka ovat helposti havainnoitavissa kuten erilaiset käyttäytymistavat, pukeutumissäännöt ja eleiden käyttö. Kun alamme ymmärtää kulttuurien piilossa olevia tekijöitä on kulttuurien välinen oppiminen alkanut.

Yhteistyön luomisessa ei voi liiaksi painottaa työntekijöiden kulttuuritietoisuutta, joka toimii lähtökohtana sille, että vanhempi voi kokea tulevansa kuulluksi ja kohdatuksi. Eri kulttuureista tulevien perheiden kohtaaminen ja heidän tarpeisiin vastaaminen edellyttää päiväkodin työntekijöiltä osaamista, jossa huomioidaan perheen kieli- ja kulttuuritausta. Tämä korostaa työntekijöiden kohtaamistaitoja sekä kulttuurien tuntemusta tavalla, jossa työntekijöiltä vaaditaan herkkyyttä kulttuuriseen sensitiivisyyteen ja taitoa toimia muunkin kuin oman kulttuurinsa parissa. Tämä tarkoittaa kulttuurituntemusta, jossa erotetaan tieto-, tunne- ja käytösosa. Tieto-osaan sisältyy mm. tieto uskonnosta, ruoista, kielestä, sosiaalisista tavoista ja uskomuksista. Tunne-osa painottaa myönteistä suhtautumista erilaisuuteen ja halun ymmärtää sekä ongelmatilanteiden ratkaisukykyä. Käytös-osa pohjautuu arvostukseen ja haluun olla loukkaamatta. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2007, 30 - 31; Pollari & Koppinen 2011, 151.)

Kulttuurisensitiivisyyden saavuttaakseen tulee työntekijän tarkastella omakulttuurikeskeyttä, jolla tarkoitetaan omaan kulttuuriin sopivien toimintamallien soveltamista muihin kulttuureihin. Kulttuuritietoisuus vaatii työntekijältä itsetuntemusta omasta kulttuurista ja tavasta olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Itsetuntemus edellyttää pohdintaa, reflektointia, kyseenalaistamista ja halua oppia uusia toimintatapoja. On oleellista, että työntekijä kykenee moninaisuuden hyväksymiseen ja kriittiseen ajatteluun. Työntekijän oman kulttuurin ja arvojen tuntemus luo pohjan mikä toimii siltana toisen näkökulman ymmärtämiselle. Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelevien on tärkeää muistaa kunnioittava asenne vierasta kulttuuria kohtaan, se ei kuitenkaan tarkoita omista tavoista luopumista vaan tasapainon löytämistä kulttuurien välillä. Perheiden taustan ja kokemusten lisäksi on hyvä avoimesti keskustella perheen nykytilanteesta kuten arjesta ja mahdollisista tukiverkostoista. On muistettava, että vaikka yleistietämys eri kulttuureista auttaa yhteistyön rakentamista, on kukin perhe kohdattava yksilöllisesti. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 86 - 87, 92; Paavola & Talib 2010, 74 - 75, 226.)

5.1 Perhelähtöinen työtapo

Halme & Vataja (2011, 71) korostavat yhteistyön periaatteita noudattavaa tapaa lähestyä perheitä tunnistamalla heidän arvot ja voimavarat. Perhelähtöistä työskentelytapaa ohjaavat van-

hempien ja työntekijöiden keskinäinen luottamus, avoimuus ja jaettu vastuu. Erityisesti kulttuurien välisessä viestinnässä on tärkeää aito kunnioitus ja arvostus. Halme ja Vataja myös määrittelevät yhteistyön perhelähtöiseksi korostaen työntekijöiden tehtävää tukea perheen arjen sujuvuutta heidän tarpeensa huomioiden. Myös Kekkonen (2012, 38) painottaa työntekijöiden tehtävää ottaa vanhemmat täysivaltaisina ja aktiivisina osapuolina yhteistyöhön mukaan. Perheitä kuunnellaan ja heille annetaan mahdollisuus määritellä omia toiveitaan ja olla mukana kehittämässä palveluja. Tämä vaatii osapuolten välistä taitoa kommunikoida ja neuvotella sekä yhteisymmärrystä.

Yhteistyössä olennaista on vanhempien tuntemus lapsestaan ja työntekijöiden asiantuntemus tavalla mitkä yhdistyvät tasavertaisessa vuorovaikutuksessa korostaen lapsen tarpeita ja hyvinvointia. Vanhempien ja henkilökunnan yhteisenä lähtökohtana on aina lapsen etu. Henkilökunnan vastuulla on yhteistyön toteutuminen, aloittaminen ja ylläpitäminen, mikä tarkoittaa työmuotojen ja toimintakulttuurien luomista perhelähtöiseksi yhteistyöksi. Varhaiskasvatustaljalta vaaditaan keskittymisen ja aidon läsnäolon taitoa, mikä näyttäytyy vanhemmille aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Onnistunut yhteistyö rakentuu molemminpuolisesta kunnioituksesta ja arvojen hyväksymisestä, jossa vuoropuhelu käydään avoimesti ja joustavasti. (Halme & Vataja 2011, 73 - 74.)

Kekkonen (2012, 37) määrittelee perhelähtöisyyden merkitsevän vanhemmille kaksoisroolia, koska he ovat sekä kumppaneita päivähoidon työntekijöille sekä vanhempia lapselleen. Varhaiskasvatuksen tulee tarjota perheiden tarpeita vastaavia palveluja, löytää tapoja vanhemmuuden tukemiseen sekä huomioida perhekohtaiset, kulttuuriset ja etniset eroavaisuudet. Perheen ja työntekijöiden yhteistyö on sekä perheiden hyvinvoinnin tukemista että työntekijöiden moniammatillista yhteistyötä.

5.2 Osallisuuden tukeminen

Aiemmat päivähoidosta laaditut käyttäjästudiot kuten Turtiainen ja Hiitola (2015, 40 - 41, 51) selvityksessään varhaisen tuen palveluista maahanmuuttajataustaisille perheille osoittaa, on vanhemmilla halua ja motivaatiota osallistua lapsensa päiväkotiryhmän toimintaan. Tutkimus painottaa sitä miten päiväkodin ja perheiden välillä tulisi käyttää monipuolisesti erilaisia toimintatapoja ja huomioida perheet yksilöinä. Tutkimuksessa todetaan saatujen kyselyjen perusteella vanhempien arvostavan kunnioitettavaa ja ennakkoluulotonta kohtaamista päivähoidon henkilökunnalta sekä toivovan henkilökunnan huomioivan perheiden hyvinkin erilaiset taustat niitä erikseen korostamatta.

Uusista kulttuureista tulevia perheitä kohdatessaan ja näiden perheiden lisääntyessä varhaiskasvattajat joutuvat etsimään uusia menetelmiä maahanmuuttajavanhempien osallisuuden tukemiseen sekä tasavertaisen yhteistyön toteutumiseen. Pyrkimyksenä on, että perheen

omille toiveille ja näkemyksille annetaan tilaa. On myös huomioitava, että varhaiskasvatuksen työntekijä saattaa olla maahanmuuttajavanhemman ainut suomalainen kontakti. Vanhemmat saattavatkin pyytää apua esim. erilaisten lomakkeiden täyttämisessä. Henkilökunta auttaa perheitä mahdollisuuksien ja resurssien rajoissa, mutta pääsääntöisesti heidät tulee ohjata oikean auttavan viranomaisen puoleen. (Halme & Vataja 2011, 71 - 72.)

Turtiainen ja Hiitola (2015, 84) nostavat selvityksessään esille sen miten uusien maahanmuuttajaperheiden päivähoitoon saattajille ja perehdyttäjille olisi tarvetta. Perehdyttäjä voisi hoitaa perheiden kanssa paperiasioita ja toimia samalla resurssina perehdyttäen henkilökuntaa maahanmuuttajien taustoista, kulttuureista ja käytännöistä. Vantaalla varhaiskasvatuksessa toimii kieli- ja kulttuurikoordinaattoreita, joiden työhön kuuluu tukea kasvattajia ja vanhempia konsultoivana asiantuntijana liittyen lapsen suomen kielen kehitykseen. (Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus 2015, 5). Kieli- ja kulttuurikoordinaattoreiden työhön ei kuitenkaan kuulu palveluohjaus, jolle varsinkin Vantaan Hakunilassa olisi tarvetta.

Kokemuksellinen osallisuus muodostuu vastavuoroisen tiedonvaihdon ja merkityksellisten kohtaamisten kautta. Osallisuudessa onkin kysymys syvällisestä identiteetin kokemuksesta tai yhteisöön kuulumisen tunteesta ja mahdollisuudesta olla mukana yhteisöllisessä prosessissa. Osallisuus merkitsee omakohtaista sitoutumista, jossa on mahdollisuus vaikuttaa asioiden kulkuun ja ottaa vastuuta. Lähtökohtana osallisuudelle voikin pitää yhteisen kokemuksen ja tietämyksen vaihtamista ja jakamista. Vanhempien osallisuuden lisäämistä tulee korostaa. Henkilöstön vastuulla on luoda edellytykset vanhempien osallisuudelle. Vanhemman osallisuus tarkoittaa konkreettista osallistumista ja toimintaa oman lapsen varhaiskasvatuksessa. Konkreettinen osallistuminen mahdollistaa vanhemman kokemuksellista osallisuutta ja vahvistaa tunnetta kuulua varhaiskasvatusyhteisöön sekä lujittaa sitoutumista lapsensa elämään myös varhaiskasvatuksessa. Osallistumalla toimintaan vanhempi saa tietoa päivähoidosta ja tutustuu henkilökunnan toimintatapoihin. (Kaskela & Kekkonen 2007, 25 - 27.)

Osallisuus rakentuu vanhempien ja henkilöstön vuorovaikutuksessa, jota vahvistetaan jo päivähoitosuhteen alussa alkukeskustelulla ja tiedotteilla. Vuorovaikutus laajentaa henkilöstön asiantuntijuutta vahvistaen samalla vanhempien luottamusta. Vanhempien luottamus työntekijöihin muodostuu työntekijän ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta sekä siitä millä tavoin työntekijä tietämystään ja tuntemustaan lapsesta vanhemmille välittää. Vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta lapsen hyvästä hoidosta herättää työntekijän sensitiivinen suhde lapseen. Luottamus rakentuu osittain myös vanhempien mahdollisuudesta vaikuttaa lapsensa hoitoon. Luottamus rakentuu rehellisessä, kunnioittavassa, lämmينhenkisessä ja empaattisessa ilmapiirissä. Tähän tarvitaan aikaa, yhteisiä positiivisia kohtaamisia ja vuoropuhelua. (Kaskela & Kekkonen 2007, 36 - 37.)

Keskeinen tekijä luottamuksen muodostumiseen on siis yhteistyöllä. Jotta vanhempien luottamus työntekijöihin syntyy, tarvitaan heiltä ennakoivia ja kohtaamista mahdollistavia työmuotoja. Kuten Turtiainen ja Hiitola (2015, 52, 97 - 98) toteavat selvityksessään Varhaisen tuen palveluista maahanmuuttajataustaisille perheille, on niin vanhempien kuin työntekijöidenkin kokemuksissa keskeistä kohtaamisen elementit. Ne näyttäytyvät työntekijöiden aitona kiinnostuksena perheitä ja heidän hyvinvointiaan kohtaan, kontaktin luomisena sekä kärsivällisellä kysymisen ja kuuntelemisen taidoilla, jotka ovat tärkeä elementti ennako-oletusten karsimiseen. Parhaiten luottamus rakentuu arkipäivän kohtaamisissa konkreettisilla arjen teoilla tietoa ja yhteisymmärrystä jakaen.

5.3 Yhteistyöhön ja osallisuuteen vaikuttavia tekijöitä

Yksi yhteistyön asenteellisista ehdoista ja ammattilaisille väistämätön haaste on erilaisuuden hyväksyminen ja itsestä poikkeavan kunnioittaminen. Erilaisuuden käyttäminen yhteistyön voimavarana on haaste niin vanhemmille kuin henkilökunnallekin. (Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 96, 108.) Haasteeksi saattaa muodostua varhaiskasvattajan samaistuva ymmärtäminen jos hän menee liaksi mukaan perheen prosesseihin, jolloin kasvattaja menettää mahdollisuuden auttaa. Haasteita herättävät myös tunteita nostattavat, pulmalliset ja hankalat kohtaamiset vanhempien kanssa, jolloin kasvattaja saattaa tuntea riittämättömyyttä ja avuttomuutta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 29 - 30.)

Yhteistyösuhteen vuorovaikutukseen ja toimivuuteen vaikuttavat ensinnäkin perheiden kulttuuriset arvot, mutta myös perheen elämän todellisuus eli se millaisessa tilanteessa perhe elää ja miten perhe oman elämänsä tilanteen kokee. Perheen erilaiset arvot ja roolit sekä niiden vaikutukset ja odotukset määrittävät paljolti kulttuurisia arvoja. Haasteen yhteistyölle saattaa asettaa vanhempien epärealistiset odotukset lastensa oppimisen tiedoista, jos heillä ei ole tietoa ja tuntemusta esiopetuksen tavoitteista. Jopa vanhempien kokemukset ja oma koulutustausta saattavat vaikuttaa siihen mitä odotuksia heillä on lapsensa esiopetus vuodelle ja miten he toimivat henkilökunnan kanssa yhteistyössä. Toisena vaikuttavana tekijänä voidaan pitää sitä millaisia arvoja päiväkodissa korostetaan ja millaisena yhteistyön tekeminen nähdään sekä tukevatko työtavat kumppanuutta ja onko sille tilaa. Yhtenä vaikuttajana voidaan nähdä myös henkilöstön ammatillinen pätevyys ja motivoituneisuus. (Keskinen & Virjanen 2004, 82 - 83; Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 100, 119.)

Maahanmuuttajataustaisten lasten keskittyminen samoihin päiväkoteihin tuo haasteen henkilökunnalle. Toisaalta henkilökunta kartuttaa monikulttuurisen työn osaamistaan, mutta toki he myös ylikuormittuvat helpommin kuin ne työntekijät, joiden päiväkodissa enemmistö perheistä koostuu kantaväestöstä. Koska yhteistä kieltä saattaa olla harvoin vie maahanmuut-

tajaperheiden kanssa työskentely useimmiten enemmän aikaa kuin työskentely suomenkielisten perheiden kanssa. Myös kasvatukseen liittyvät näkemykset voivat vaatia enemmän keskustelua ja yhteistyötä. (Hujala & Turja 2012, 258.)

Haasteen yhteistyölle tuo yhteisen kielen puute, jolloin vuoropuhelu vanhemman ja kasvattajan välillä jää herkästi puuttumaan päivittäisissä kohtaamisissa. Kommunikoimme myös kehon kielellä, mutta joskus myös kehon viestinnän erot voivat vaikuttaa kommunikointiin ristiriitaisesti. Vaikka toisen henkilön loukkaamista vältetään viimeiseen asti saattaa epäsuoraan viestintään tottunut henkilö tulkita suoran viestinnän väärin ja kokea sen epäkohteliaaksi. Monet väärinymmärrykset syntyvät kun emme tiedä ja tunnista kommunikaatioeroja esim. silmiin katsomisesta tai kättelystä. (Halme & Vataja 2011, 54.)

Kielellisen viestin tyyli vaihtelee suoran ja epäsuoran välillä. Suoralla ja epäsuoralla viestinnällä tarkoitetaan sitä, kuinka paljon viestinnässä painotetaan muuta kuin sanallista viestintää. Suomessa kuten muissakin länsimaissa käytetään yleisesti suoraa viestintätapaa eli kerromme suoraan kiertelemättä mitä haluamme. Näissä maissa tyypillisenä oletuksena on yksilön oikeus valita ryhmästä riippumatta. Monissa kulttuureissa kuten Thaimaassa ja kiinassa eleiden, ilmeiden ja epäsuoran viestinnän keinot ovat yleisempiä ja niitä pidetään kohteliaana tapana. Epäsuoran viestintätavan kulttuureissa ajatellaan ryhmän etua ennen yksilön etua. Epäsuoran viestinnän tavoitteena on harmonian ylläpitäminen, olla menettämättä omia kasvojaan tai olla saattamatta toista osapuolta tilanteeseen, jossa hän on vaarassa menettää kasvonsa. (MOTY)

Kuten Arttijeff (2015) Pro gradu- tutkielmansa tuloksissa yleisesti toteaa, liittyy jo päiväkodin aloittamiseen asioita, jotka kuormittavat perheitä ja tuovat henkilökunnalle haasteita. Vanhemmille annetaan esitteitä ja lomakkeita täytettäväksi ja lisäksi vanhemmilla on paljon muistettavaa ja huolehdittavaa. On siis melko selvää, ettei ristiriidoilta voi välttyä. Kaskela & Kekkonen (2007, 18) toteavat, että yhteistyö eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevien perheiden kanssa haastaa henkilökuntaa tarkastelemaan omia itsestäänselvyksiään varsinkin ongelmatilanteissa. Yhtenä tavoitteena kuulemiseen, kunnioitukseen ja luottamukseen perustuvassa yhteistyösuhteessa on niin työntekijän kuin vanhempienkin mahdollisuus ilmaista välittömästi esim. huolensa. Onkin tärkeää ylläpitää myönteistä ilmapiiriä erityisesti ongelmatilanteissa.

6 Dialogisuus ja puhuttu kieli

Dialogissa puhutaan itsestä käsin samalla antaen tilaa myös toisen ajatuksille. Dialogin avulla ymmärretään kulttuurien välisiä eroja ja päästään rakentamaan siltoja eri kulttuurien välille. Dialogisessa näkökulmassa keskusteluyhteys ja tasavertainen suhde ovat keskiössä. Dialogisen

suhteen kannalta on keskeistä että henkilökunta rohkenee astua itselle vieraalle alueelle, jossa tieto vanhemman kanssa voidaan yhdessä rakentaa. (Halme & Vataja 2011, 76.)

Dialogisuuden pyrkimyksenä on yhteisen ymmärryksen rakentaminen sekä edesauttaa vuorovaikutuksen kulkua siihen suuntaan. Dialogisuus kuvaa ihmiskäsitystämme ja maailmankuvaamme, jotka vaikuttavat mitä ilmeisimmin tapaamme kohdata muita ihmisiä. Dialogisuuden yhtenä tärkeimpänä elementtinä pidetään vastavuoroisuutta. Varhaiskasvatuksessa henkilökunnan ja vanhempien yhteistyössä tämä tarkoittaa sitä, että kumpikin osapuoli pääsee vaikuttamaan ja luomaan tilanteita molempien ehdoilla. Ratkaisevaa on kuinka lähestymme perheitä sekä se miten muodostamme tietoa tilanteesta. Dialoginen kohtaaminen ei ole helppoa, koska siihen vaikuttavat niin monet meistä riippumattomat tekijät. Yhteinen ymmärrys alkaa rakentua, kun ymmärrämme toisiamme riittävän samalla tavoin. (Mönkkönen 2007, 86 - 87, 95, 97 - 99.)

Dialogi määritelläänkin taidoksi, jossa yhdessä ajatellaan, keskustellaan, kuunnellaan toista ja toimitaan. Dialogi on riippuvainen ihmisten välisestä puheesta. Dialogisessa keskustelussa ihmiset jakavat yhdessä sosiaalisia ja kulttuurisia merkityksiä. Parhaimmillaan dialogi nähdään sekä kommunikaationa että suhteena, jossa osapuolet voivat oppia ja muuttaa mielipiteitään ja asenteitaan. On kuitenkin muistettava, että ilman luottamuksellista suhdetta ei yleensä synny oikeutusta dialogiselle vuorovaikutukselle. Dialogisuudessa jaettu ymmärrys syntyy vain osapuolten vastavuoroisessa keskustelussa. Jaettua ymmärrystä tapahtunee spontaaneissa tilanteissa, joissa osapuolet testaavat, kyseenalaistavat ja haastavat toisen puhetta. (Mönkkönen 2007, 89, 92; Kekkonen 2012, 54.)

Dialogi toteutuu tasa-arvoisessa vuoropuhelussa, johon mahtuu eri mieltä oleminen, suorapuheisuus ja rehellisyys. Koska vuoropuhelua kannattelevat kuuleminen ja kunnioitus eivät toisen tietämys ole merkityksellisempää ja arvokkaampaa kuin toisen osapuolen. Dialogisen yhteistyön onnistumisen kannalta on merkityksellistä, että työntekijä kykenee käymään vuoropuhelua sisäisen kasvattajansa kanssa. Työntekijän ammatilliseen tietoisuuteen kuuluu oman elämäntarinansa erottaminen vanhempien elämäntarinoista emotionaalisella tasolla, mikä helpottaa sellaisten tarinoiden kunnioittavaa kuulemistä, jotka ovat kenties vastoin omia arvoja ja asenteita. (Kaskela & Kekkonen 2007, 38.)

Alitolppa-Niitamo ym. (2013, 64) toteavat vuorovaikutustilanteiden aiheuttavan maahanmuuttajille stressiä, koska sanallisessa kommunikoinnissa on käytettävissä joko uuden maan kieli tai toinen vieras kieli, kuten esimerkiksi englanti. Vaikka maahanmuuttajien kielitaito olisi hyvä, on silti huomioitava, että muun kuin oman äidinkielen käyttäminen on usein haastavaa. Oma äidinkieli on niin sanottu tunnekieli, jolla ajatukset ja tunteet ilmaistaan spontaanimmmin ja täsmällisemmin.

Tammelin-Laine (2014, 14 - 15) kuvailee Pro Gradu tutkielmassaan luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten uuden kielen oppimisesta kuinka jo uuteen maahan muuttaminen kuormittaa ihmisen psyykeä. On huomioitava, että Suomeen muuttaneilla aikuisilla voi olla hyvinkin traumaattisia kokemuksia, jotka saattavat vaikuttaa kielteisesti mm. ihmisen emotionaalsiin toimintoihin sekä uusien asioiden oppimiseen. Tammelin-Laine korostaa uusien tutkimuksien osoittavan, että traumaattisella kokemuksella on vaikutuksia jopa oppimiskykyyn sekä kontrolliin. Koska uuden kielen oppiminen vaatii kontrollia saattaa se traumatisoituneesta henkilöstä tuntua suurelta haasteelta. Tästä syystä on ymmärrettävä, sitä miten joillekin maahanmuuttajavanhemmille uuden kielen oppiminen voi olla hyvinkin vaikeaa, hidasta ja kenties ylitsepääsemätöntä.

Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus näkyvät arjen kohtaamisissa ihmisten tullessa moninaisista eri kulttuureista sekä puhuessa eri kieliä. Puhuttu kieli vaikuttaa useaan asiaan kuten myös yhteistyöhön ja luottamuksen rakentumiseen. Kielen avulla me teemme havaintoja, tunnemme ja tiedämme sekä olemme yhteydessä toisiimme. Kieli ei ole ainoastaan väline viestimiseen vaan myös osa ihmisen identiteettiä. Kieli on useimmiten ensimmäisiä asioita, joiden eroavaisuudet tulevat kohtaamisissa esille. Kieli vaikuttaa sekä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön kuin heidän osallistamiseenkin. Yhä useammin päiväkodin henkilökunta joutuu pohtimaan, miten kulttuurien välinen vuorovaikutus saadaan toimimaan niin, että asiat saadaan hoidettua toivotulla tavalla. Henkilökunnan tuleekin tiedostaa ja omata erilaisia keinoja kuten esimerkiksi kuvatuon käyttö, joiden avulla toimia silloin kun yhteistä kieltä ei ole, jotta yhteistyö pääsee kehittymään. Parhaimmillaan arjen vuorovaikutustilanteet toimivat oppimiskokemuksina, joiden avulla on mahdollista kehittää vuorovaikutuksen valmiuksia. (Sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti Tesso 2014.)

7 Kuvatuen hyödyllisyys arjessa

Ihmiset omaksuvat asioita visuaalisten viestien avulla tehokkaammin kuin pelkällä puheella. On todettu, että visuaalisuudella on suurempi merkitys kuin osamme mieltääkään. Ympärilämme on valtava määrä visuaalista materiaalia kuten kuvia ja kortteja, joita tarvitsemme opetellaksemme käsitteitä, jäsentääksemme ja hallitaksemme ympäristöämme ja keskustellaksemme toistemme kanssa. Visuaaliset menetelmät kuten kuvat ovat toimivia niiden konkreettisuuden, selkeyden ja pysyvyyden vuoksi. Kuviin on aina mahdollisuus palata niin pitkäksi aikaa kuin tarvitsee. (Lehtisare 2012, 7, 11.)

Kuvia käytetään rikastuttamaan vuorovaikutusta mm. arkielämässä ajan ja toiminnan jäsentämiseksi. Vanhempien ymmärtäminen on aina hyvä varmistaa käyttämällä rinnakkain erilaisia tapoja viestiä. Vuorovaikutuksen, ilmeiden ja eleiden lisäksi kuvien käyttäminen yhteistyön tukimuotona on erittäin toimivaa. Kirjallisten viestien lukeminen on monelle maahanmuuttajavanhemmalle työlästä tai mahdotonta, siksi kuvien käyttö on hyvä apuväline suomen kielen

ymmärtämisen ja keskustelun tueksi. Kuvien käyttö osaltaan vahvistaa vanhempien ja henkilökunnan välistä vuoropuhelua. (Halme & Vataja 2011, 80.) Kuvien sekä esim. tabletin käyttö videoimalla lapsen arkea lisäävät myös vanhempien osallisuutta.

Kodin ja esiopetusryhmän välillä voi kulkea lapsen kielenkehitykseen tarkoitettu reissuvihko. Vihkoon kerätään kuvin ja sanoin asioita lapsen kanssa käsitellyistä teemoista. Vihon tarkoituksena on toimia kuvallisena tukena perheille, jonka avulla vanhemmat voivat keskustella lapsensa kanssa esiopetuspäivän tapahtumista sekä opetella kotona samoja asioita omalla äidinkielellään. Kuvien avulla myös lapsen on helpompi palauttaa mieleen päivän tapahtumia ja kertoa niistä kotona. (Halme & Vataja 2011, 17.) Kuvia löytyy erilaisista kuvaohjelmista kuten papunet, jossa on erikseen maahanmuuttajille suunnatut sivut. Kuvia voi myös valmistaa valokuvaten tai tallentamalla tabletilla.

8 Hakunilanrinteen päiväkodin esiopetusryhmä ja toiminta

Esiopetusryhmässä yhteistyö huoltajien kanssa alkaa jo toukokuussa ennen esiopetuksen alkua, jolloin esiopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen järjestetään tutustumislaisuus. Tilaisuudessa huoltajilla on mahdollisuus tutustua oppimisympäristöihin ja henkilöstöön sekä saada tietoa ryhmän toimintatavoista ja esiopetuksen sisällöstä.

Esiopetusryhmän toiminnan lähtökohtana on, että jokainen lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Tärkeänä koetaan, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten heitä arvostetaan ja kuullaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä. Toiminnassa pyritään huomioimaan lapsiryhmässä näkyvät kielet ja kulttuurit. Työntekijät rohkaisevat lapsia vuorovaikutukseen ja toimimaan osana ryhmää. Lapsia ohjataan ottamaan muut huomioon ja kunnioittamaan toistensa yksilöllisyyttä. (Varhaiskasvatussuunnitelma Kimokujan toimintayksikkö 2014.)

Esiopetusryhmässä yhteistyö ilman yhteistä kieltä on koettu hankaloittavan arjen asioiden selvittämistä henkilökunnan ja maahanmuuttajavanhempien välillä. Työntekijät ovat havainneet, että varsinkin aloitusvaiheessa saattaa helposti syntyä väärinymmärryksiä. Yhteisen kielen puuttuessa on henkilökunnan haastavaa tukea ja vahvistaa vanhempien osallisuutta sekä molemminpuolista yhteistyötä. Henkilökunta pitää hyvin tärkeänä vanhemman, lapsen ja työntekijän yhteistä vuoropuhelua. Ilman tulkkia on kuitenkin vaikea keskustella lapsen päivän tapahtumista. Monesti lapsen tuonti- ja hakutilanteet tuntuivat helposti jäävän tervehdyksen tasolle kun yhteistä kieltä ei ole. Vaikka lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnassa tulkki on hyvä keskustelun mahdollistaja ja keino saada tietoa perheen tavoista ja kulttuurista, on yhteistyön rakentaminen silti koettu osittain haastavaksi. Näistä ajatuksista nousi yhteistyössä henkilökunnan kanssa tarve uuden toimintamuodon kehittämiseksi, jonka avulla vahvistetaan henkilökunnan ja maahanmuuttajavanhempien välistä yhteistyötä

luottamusta rakentaen sekä tuetaan vanhempien osallisuutta mahdollistaen heidän osallistuminen lapsensa ryhmän toimintaan.

Ajatus toiminnallisesta opinnäytetyöstä tuntui luontevalta tavalta ja toiminnan teemaksi muodostui yhteiset leikkipäivät vanhempien kanssa, joita emme olleet aiemmin ryhmässämme kokeilleet. Perheille olemme aikaisempina vuosina järjestäneet läheistenpäiviä mm. askartelun merkeissä sekä liikuntatempauksia päiväkodin pihalla.

Toiminnalliset leikkipäivät valitsin siksi, että ne nivoutuvat hyvin Vantaan painopisteteemaan, joka korostaa leikkiä ja leikillisiä menetelmiä työskentelytapana. Lisäksi jatkamme luontevasti Pääkaupunkiseudun Varhaiskasvatuksen kehittämishankkeen (VKK-metro) jatkojalostamista, jonka yhtenä kehittämisyksikkönä toimintayksikkömme toimi vuosina 2014 - 2016. Leikkipäivien valitsemiseen vaikutti myös se, että olemme VKK-metro hankkeeseen sekä Vantaan painopisteteemaan liittyen keskittyneet leikin ja leikillisten leikkiympäristöjen kehittämiseen lapsen osallisuus huomioiden sekä olemme painottaneet lapsen leikin havainnointia. Syksystä 2015 lähtien olemme keskittyneet aikuisen roolin tarkasteluun lasten leikeissä ja aikuisen heittäytymiseen leikilliseksi. (Socca 2016.)

Esiopetusryhmässä aikuisen mukana olo leikeissä mahdollistaa jokaisen lapsen osallistumisen tasavertaisena ryhmän jäsenenä, leikin mallintamisen ja sanoittamisen sekä vuorovaikutuksen kehittämisen ja vahvistamisen. Työntekijät näkevät leikin merkityksen tärkeänä mm. lapsen kielen kehityksen tukemisessa, tunteiden käsittelyssä sekä kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelma Kimokujan toimintayksikkö 2014, 5.)

Perjantaisin esiopetusryhmässä keskitytään leikkipäiviin, jolloin jokaisessa leikissä on aikuinen mukana osallistuvassa roolissa. Leikkiryhmiä muodostetaan saman verran kuin ryhmän henkilökuntaa on paikalla, näin mahdollistetaan se, että jokaiseen ryhmään riittää aikuinen. Kasvattajat havainnoivat lasten leikkejä sekä aikuisen osallistumisen vaikutuksia lasten leikkeihin. Viikoittaisissa tiimipalavereissa käsitellään havaintoja sekä keskustellaan omasta tavasta osallistua leikkeihin, jaetaan ideoita, tuntemuksia ja näiden kautta opitaan lisää sekä kyetään kehittämään toimintaa. Päiväkodissa vietetään myös talon yhteisiä leikkipäiviä keskimäärin kerran kuukaudessa.

Toiminnallisten leikkipäivien valintaan vaikutti myös se miten on havaittu leikin merkityksen korostuvan kulttuureissa monin eri tavoin, välttämättä leikkiä ei nähdä tärkeänä vaan lähinnä ajanvietteenä. Myös lelujen merkitys saattaa joistakin maahanmuuttajavanhemmista tuntua vieraalta. Törmäämme vielä ajoittain siihen miten leikin merkitystä väheksytään ja akateemisten taitojen harjoittelua korostetaan leikkiä tärkeämpänä taitona. Ajatuksena olikin, että

leikkipäivät mahdollistaisivat vanhempien tutustumisen tapaamme leikkiä lasten kanssa sekä siihen millaisia taitoja lapset oppivat leikin kautta.

Esiopetusryhmässä kuvien käyttö lasten kielellisen ilmaisun ja ymmärtämisen, ennakkoinnin ja toiminnan ohjauksen tukena on jo pysyvä toimintamenetelmä. Kuvien käyttö palvelee kaikkia ryhmän asiakkaita ja työntekijöitä, mutta erityisesti niitä maahanmuuttajalapsia, joiden suomen kieli on vielä puutteellista tai sitä ei vielä ole laisinkaan. Ryhmän työntekijät mallintavat tavoitteellisesti lapsille suomen kieltä vuorovaikutustilanteissa sekä kaikissa päivittäisissä arjen toiminnoissa. Lisäksi havainnollistetaan puhetta, sanoitetaan, kuvaillaan ja selitetään asioita. (Varhaiskasvatussuunnitelma Kimokujan toimintayksikkö 2014, 6 - 7.)

Ryhmässä käytetään Helsingin S2- suunnitelmaa eli suomi toisena kielenä suunnitelmaa, mikä toimii suomen kielen opetuksen järjestämisen pohjana varhaiskasvatus-, esiopetus- ja valmistavanopetuksensuunnitelman rinnalla. Helsingin S2-suunnitelma on jaettu kaikkiin pääkaupunkiseudun kuntien päiväkoteihin toimimaan suomi toisena kielenä opetuksen järjestämisen pohjana. (Jauhola ym. 2007, 17.) Ryhmässä suomi toisena kielenä opetuksen lähtökohtana on sanojen tietoinen opettelu ja harjoittelu arjen kaikissa toiminnoissa. Menetelmät opetukseen valitaan lasten tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaan.

Ryhmässä annetaan myös valmistavaa opetusta, jonka viides tunti toteutetaan klo 12.30 - 13.30 esiopetuksen päätyttyä. Viidennen tunnin tavoitteet nivoutuvat esiopetuksen sisältöihin ja toimintaan. Valmistavassa opetuksessa käytetään mm. pienryhmätoimintaa, nopean piirtämisen tekniikkaa, kuvatukea sekä havainnollistamista, sanoittamista ja toistoa. Toiminnassa korostuu toiminnallinen tekeminen sekä oppimisen ilo. (Varhaiskasvatussuunnitelma Kimokujan toimintayksikkö 2014, 18.)

Kuvien avulla vanhempien tuntemus ryhmän toiminnasta ja arjesta on osittain selkiytynyt. Vanhemmille on ilmoitustaululle koottu kuvallisessa muodossa viikko-ohjelma, kuukausikalenteri ja päiväjärjestys. Näiden lisäksi ohjeet vanhemmille esim. retkistä, poissaoloilmoituksista ja vuoden teemoista on laadittu seinälle kuvina. Valmistavan opetuksen lapsille on tehty reissuvihot, johon päivittäin kuvien avulla kerrotaan mitä on tehty ja mitä on luvassa. Reissuvihkoon kootaan kuvina päivittäin opittuja asioita.

Kuvin tuetut vanhempainillat järjestetään esiopetuksessa iltapäivän aikana, jolloin infoa annetaan vanhemmille yksilöllisesti lasten haku tilanteessa. Esille laitamme kuvitettua materiaalia sekä videotykillä video-koosteita mm. siitä mitä esiopetuksessa tehdään. Olemme myös huomioineet, että kulttuurierot voivat vaikuttaa mm. aikakäsitteisiin, josta johtuen päivä-

määrien ja kellonaikojen täsmällisyyttä painotetaan perheille hyvissä ajoin. Haasteeksi henkilökunnalle on muodostunut taito laatia maahanmuuttajavanhemmille suunnattuja tiedotteita, jotta niistä saadaan helposti ymmärrettäviä ja selkokieleisiä.

9 Käytetyt tutkimusmenetelmät

Pohtiessani aineiston keräämisen vaihtoehtoja, minulle oli itsestään selvää, että halusin käyttää menetelmiä, joissa vanhempien ja henkilökunnan ääni ja näkökulmat korostuvat. Toiminnallisen opinnäytetyöni aineiston keräämisessä käytin teorian tiedon lisäksi osallistuvaa havainnointia, kyselylomaketta ja teemahaastattelua. Opinnäytetyöni on toteutettu laadullista tutkimusotetta käyttäen, johon olen kerännyt tietoa ammattihenkilöstöltä, joilla jokaisella on erilainen pedagoginen koulutus ja alalta pitkä työkokemus. Työ perustuu haastateltavien ja kyselyyn vastanneiden mielipiteisiin ja ajatuksiin.

Päädyin teemahaastatteluun eli puolistrukturoituun haastatteluun, koska halusin kohdentaa haastattelun suunnittelemiini teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelun avulla pyrin löytämään merkityksellisiä vastauksia opinnäytetyön tarkoituksen mukaisesti. Teemahaastattelustani puolistrukturoidun tekee sen, että aihepiirit olivat kaikille samat. Koska toiminnallinen tutkimukseni koostuu henkilökunnan ja vanhempien kokemuksista ja mielipiteistä on varhaiskasvatuksen kenttä tunnettava, jotta aineiston keruu ja haastattelut sujuvat haastateltavien edun mukaisesti. Tarkoitukseni oli osallistaa niin vanhempia kuin henkilökuntaakin, joten minun tuli suhtautua haastatteluihin kunnioittavasti sekä aiheeseen hyvin perehtymällä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74 - 77.)

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen aineistoa kerätään yleisimmin haastattelun, kyselyn, havainnoinnin ja erilaisten dokumenttien avulla. Aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää vaihtoehtoisesti yksittäin, rinnakkain tai eri tavoin yhdistelemällä menetelmiä. Menetelmien valinnat tulee perustua tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssien mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tiettyä toimintaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71, 85.) Laadullisessa tutkimuksessa käytetään yleisimmin metodeja, joissa tutkittavien ääni ja näkökulmat korostuvat. Tästä syystä on tärkeää valita tutkimuksen kohdejoukko tarkoituksen mukaisesti. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa pidetään todellisen elämän kuvaamista mikä on aina ainutlaatuista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 179 - 184.) Jo näiden kuvausten perusteella voisi tutkimukseni perustella kvalitatiiviseksi.

9.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimus on tieteellisen tutkimuksen ja kehittämistyön yhdistelmä, jonka keskiössä on jokin kehittämistehtävä tai ongelma. Se voi olla jokin arjen toiminnassa havaittu ongelma, jota ryhdytään kehittämään. Tutkimus on osa kehittämisen tai ratkaisemisen prosessia, jossa

on kyse yhteisön toiminnasta, yhteistyöstä tai toimintatavoista. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2013, 69.) Toimintatutkimus kohdistuu sosiaaliseen toimintaan pohjautuvaan vuorovaikutukseen, jolla tutkitaan ihmisten toimintaa kehittää käytäntöjä paremmiksi järkiperaisuutta käyttäen. Yleensä ajallisesti rajatussa tutkimus- ja kehittämisprojektissa on tarkoitus suunnitella ja kokeilla uusia toimintamuotoja käytännönläheisesti sekä tuottaa uutta tietoa käytännön kehittämiseksi. (Heikkinen 2010 16 - 19.)

Toimintatutkimuksessa tutkijalla on useimmiten kaksoisrooli sillä hän on prosessin alkuunpanija, joka hyödyntää tutkimusta muutoksen tuottajana. Toisaalta hän on myös prosessin seuraaja ja tiedonkerääjä. Keskeistä toimintatutkimuksessa on vankka yhteistyö niiden henkilöiden kanssa, jotka kuuluvat siihen yhteisöön ja tilanteeseen, jossa tutkimus tehdään. Tutkimuksen tulee perustua siihen, että tutkittavat vaikuttavat aktiivisesti toimintatutkimuksen valintoihin. (Ronkainen ym. 2013, 69.)

Toimintatutkimus perustuu interventioon ja käytännönläheisyyteen. Se on myös osallistavaa ja reflektiivistä, jossa ymmärrys ja tulkinta lisääntyvät vähitellen. Toimintatutkimus on kehittämisprojekti, jossa suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. Useimmiten toimintatutkimus luokitellaan laadulliseksi tutkimusmenetelmäksi, mutta tutkimuksessa voidaan käyttää myös määrällisiä tiedonhankintamenetelmiä. (Heikkinen 2010, 27 - 37.)

9.2 Teemahaastattelut ja kyselylomake

Teemahaastattelu on yleisimmin käytetty haastattelun muoto, jossa tutkimusongelmasta kerätään keskeiset aiheet, joita olisi välttämätöntä käsitellä tutkimusongelmiin vastaamiseksi. Avoin teemahaastattelu muistuttaa tavallista keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on hänen johdattelemaansa. (Vilkkä 2015, 122 - 127.) Avoimessa teemahaastattelussa on tärkeää miettiä etukäteen keskeiset teemat ja niihin liittyvät tärkeimmät tarkentavat kysymykset, joiden kautta haastattelussa edetään. Teemahaastattelussa on oleellista sen eteneminen keskeisten teemojen varassa, jolloin haastateltavat ja heidän äänensä tulevat kuuluiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75 - 76.)

Esiopetusryhmän henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia kartoitin ryhmähaastatteluna päiväkirjatyypillisesti, jokaisen toiminnan jälkeen. Ajan kiireellisyyden vuoksi en halunnut lisää työllistää henkilökuntaa lomakkeiden täyttämällä, joten siksi päädyin teemahaastatteluun. Tarkoitukseni oli saada henkilökunnan mielipiteiden ja havaintojen pohjalta mahdollisimman kattavasti tietoa. Nauhoitin jokaisen haastattelun. Henkilökunnalle haastattelukysymykset olivat joka kerran samat, jolloin ensimmäisen kerran jälkeen teemat ja aiheet olivat tuttuja seuraaviin haastattelukertoihin.

Haastattelu kysymykset henkilökunnalle:

- Miten leikkipäivä mahdollisti ja tuki vanhempien osallisuutta sekä vanhempien ja henkilökunnan yhteistyötä ja vuorovaikutteisuutta?
- Mikä toiminnassa oli merkittävää ja miten toiminta onnistui?
- Miten koit kuvatuun käytön?
- Mitä tulisi huomioida ja/tai kehittää seuraavaa leikkipäivää ajatellen?

Vanhempien haastattelut keväällä oli tarkoitus kerätä ryhmähaastatteluna kahdesti niiltä toimintaan osallistuneilta vanhemmilta, joiden suomen kielen taito riittää keskustelemaan ilman tulkkia. Ensimmäisen leikkipäivän jälkeen ryhmähaastatteluun osallistui nihkeästi kuusi vanhempaa. Haastattelu kysymykset osoittautuivat vanhemmille liian vaikeiksi ymmärtää. Vanhemmat enemmän myötäilivät enkä kokenut saavani tarvitsemaani tietoa aineistooni. Näistä syistä johtuen päätin laatia erittäin pikaisella aikataululla seuraavalle kerralle kyselylomakkeen, joka oli kuvin tuettu (liite 3). Tämä sai myös henkilökunnan kannatuksen hyvänä ideana.

Kyselylomakkeen muokkasin kuvin tuetuksi ja näin ollen helpommin ymmärrettäväksi. Kyselylomaketta laatiessani vanhemmille minun oli huomioitava ulkoasun lisäksi selkokieliäisyys, sanavalinnat, kuvatuki sekä pituus, jotta vanhempien mielenkiinto säilyy kyselyn loppuun asti. Lomaketta laatiessani sain apua esiopetusryhmän työntekijöiltä. Olin tyytyväinen siitä, että sain hyvän palautteen lisäksi myös korjausehdotuksia. Moni kysymys muotoutui selkeämmäksi kuin olin aluksi ajatellut.

Syksyn haastattelut olin suunnitellut pitäväni halukkaille vanhemmille yksilöhaastattelun muodossa, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä, jolloin minulla olisi ollut mahdollisuus hyödyntää tulkkipalveluita. Syksyn aloitus oli kuitenkin odotettua paljon hektisempi ja lisäksi ryhmän usea lapsi tarvitsi yksilöllistä ohjausta sosiaalisiin taitoihin sekä tunne- ja itsesääätelyyn, joten näistä johtuen minun oli luovuttava yksilöhaastattelu ajatuksesta, koska ne olisivat vieneet liikaa aikaa. Ryhmässä tehtiin myös pian toimintakauden alettua heti syyskuun alussa rakenteellisia muutoksia, mitkä muovasivat ryhmän toiminnan täysin uusiksi. Ymmärsin myös etten olisi pysynyt opinnäytetyöni aikataulussa, jos olisin yhdistänyt haastattelut sekä lasten oppimissuunnitelmien laadinnan, koska syyskuun alku oppimissuunnitelmien tekemiselle olisi ollut tässä tapauksessa vielä liian varhaista.

Kyselylomakkeilla keräsin tietoa vanhempien mielipiteistä ja ajatuksista leikkipäivän tärkeydestä ja onnistuneisuudesta. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli saada tietoa siitä pitivätkö vanhemmat leikkipäivästä ja kiinnostaisiko jokin muu toiminta heitä kuten askartelu, liikunta-

leikit tai suomen kielen opetus ja kuinka usein he jatkossa olisivat valmiit osallistumaan toimintaan lapsensa kanssa. Kyselylomakkeessa käytin kaksiportaista asteikkoa, mikä tässä kyselyssä toimi hymynaama-asteikkona.

Kyselylomakkeen kysymykset vanhemmille:

- Piditkö leikkipäivästä? Miksi? Mikä oli hyvää/huonoa?
- Tutustuitko päiväkodin aikuisiin?
- Tarvitsetko kuvatukea suomen kielen ymmärtämisen tueksi?
- Millaiseen toimintaan haluaisit osallistua jatkossa lapsesi kanssa?
- Kuinka usein olisit valmis osallistumaan toimintaan vuoden aikana?

9.3 Aineiston keruu, analyysi ja prosessin kulku

Koska kuulun tutkittavaan yhteisöön ja osallistuin itse aktiivisesti järjestämään toimintaan, käytin aineistonkeruumenetelminä haastatteluiden ja kyselylomakkeiden lisäksi osallistuvaa havainnointia sekä tarkkailua, joiden pohjalta kirjoitin omaa tutkimuspäiväkirjaani. Havainnoinnin etuna on, että sen avulla on mahdollista saada suoraa ja välitöntä informaatiota yksilön ja ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoiden voi myös tutkia tilanteita, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa tai muuttuvat nopeasti. (Hirsjärvi ym. 2014, 213.)

Kuten Vilka (2007, 119 - 122) toteaa, on osallistuva havainnointi yleinen tapa havainnoida ihmisten välistä vuorovaikutusta, samalla kartuttaen tietoa yhteisön sosiaalisista ja kulttuurisista piirteistä. Tämä on mahdollista vasta kun tutkijalla on kokonaiskäsitys tutkimuskohteesta ja tutkimusongelma on täsmentynyt. Tämä tarkoittaa havainnoitsijan osallistumista tutkimuskohteen arkielämään, jolloin yhteisön kokemuksista, käsityksistä ja toiminnasta saadaan syvällisempää tietoa. Havainnointi voidaan myös kohdistaa tiettyihin tapahtumiin, tilanteisiin tai asioihin tutkimuskohteessa.

Tutkielmassani analysoin sitä, millä tavalla kasvattajat kuvasivat ja kertoivat omia näkemyksiään toimintapäivän kohtaamisista ja yhteistyötilanteista ryhmän vanhempien kanssa. Vanhempien toivoin kirjaavan omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan leikkipäivästä sekä heidän toiveista osallisuutensa vahvistamiseksi lapsensa ryhmän toimintaan. Itsearviointin sekä henkilökunnalta ja vanhemmilta saadun palautteen avulla pyrin saamaan vastauksia kysymyksiini, joiden kautta pystyin kehittämään toimintaa toiveiden suuntaiseksi. Koska tavoitteenani oli kerätä tietoa toiminnan toimivuudesta ja sujuvuudesta, suhtaudun haastateltavien mielipiteisiin ja kyselyiden palautteisiin asiantuntijatietona. (Hirsjärvi ym. 2014, 221 - 230)

Tutkimuspäiväkirjaan kirjoitin omaa toimintaani koskevia havaintoja, ajatuksia ja hämmennyksen aiheita sekä tietoa tutkimuksen etenemisestä, tunnelmista ja vaikutelmista. Pääsään-

töisesti olin toiminnassa osallisena, jolloin kirjasin havainnot toiminnan jälkeen. Kahtena kertana vetäydyin ulkopuoliseksi tarkkailijaksi, jolloin minulla oli mahdollisuus tehdä muistiinpanoja toimintahetkellä. Valokuvasin myös toimintaa. Aineistoa käytin havainnoinnin ja muistin tukena. Vanhemmilta pyysin kirjalliset valokuvausluvut opinnäytetyötäni varten. (Ronkainen 2013, 106 - 108.)

10 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset käsittelevät leikkipäivien toimivuutta ja hyödyllisyyttä sekä kehittämistarpeita. Halusin saada vastauksia kysymyksiin koskien maahanmuuttajavanhempien ja esiopetusryhmän henkilökunnan välistä yhteistyötä sekä vanhempien osallisuuden tukemista.

Tutkimuskysymykset:

- Miten leikkipäivien toiminta lisää ja vahvistaa vanhempien ja henkilökunnan yhteistyötä ja vuorovaikutteisuutta sekä tukee vanhempien osallisuutta?
 - Miten henkilökunta koki kuvatuun yhteistyöhön tukena.
- Mitkä konkreettiset asiat tukevat vanhempien osallistumista/osallisuutta lapsensa ryhmän toimintaan?
 - Millaiseen toimintaan ja kuinka usein vanhemmat ovat halukkaita jatkossa osallistumaan?

11 Toiminnalliset leikkipäivät

Sain tutkimusluvan Vantaan kaupungilta 3.5.2016, jonka jälkeen jaoin perheille laatimani kutsut (liite 1. ja liite 2.) leikkipäivään, joihin olin liittännyt valokuvausluvan täytettäväksi. Kerroin vanhemmille henkilökohtaisesti leikkipäivien liittyvän opinnäytetyöhöni sekä työn tarkoituksesta sekä kuvien liittämistä opinnäytetyöhöni.

Leikkipäiviä järjestin yhteensä neljä, kaksi toukokuussa (15.5.2016. ja 26.5.2016) ja kaksi uuden toimintakauden alussa (26.8.2016 ja 9.9.2016) yhteistyössä esiopetuksen henkilökunnan kanssa. Leikkipäivät toteutettiin klo 8.30 - 10.00 välillä lasten jaksamisen mukaan.

Leikkipäivät olivat työntekijöitä ja asiakkaita osallistavia, jossa tiedon tuottaminen oli mahdollisimman luontevaa ja osa arkea. Etenin suunnitelman teosta toimintaan, jota havainnoin sekä muutin saatujen kokemusten ja palautteiden perusteella.

Minulla oli päävastuu leikkipäivien toteuttamisesta sekä suunnittelusta, mutta ryhmän henkilökunta (lastentarhanopettaja, resurssierityislastentarhanopettaja ja lastenhoitaja) sekä alueemme esiopetuksen kuraattori lupautuivat osallistumaan ja sitoutumaan toimintaan. Näin myös kuraattori sekä hänen työnsä tulivat tutuksi nykyisille ja tuleville esiopetuksen lapsille ja vanhemmille, koska virka on vielä hyvin uusi eikä näinollen ole vielä saavuttanut

vanhempien tietämystä ja tuntemusta kuraattorin toiminnasta. Samalla hän pystyi oman osaamisalueensa puitteissa tukemaan henkilökuntaa ja vanhempia kehittämisprojektissa.

Leikkipäivien tarkoituksena oli mahdollistaa vanhempien kokemuksellista osallisuutta konkreettisesti toimintaan osallistumalla lapsensa ryhmässä. Toiminta järjestettiin joustavasti matalan kynnyksen periaatteella. Tarkoituksena oli lasten ja vanhempien vapaaehtoinen yhdessä tekeminen henkilökunnan ja kuvatuken avulla. Tavoitteenani oli vanhempien ja henkilökunnan välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen lisääminen ja vahvistaminen.

Leikkipäivien valmistelu alkoi tiimipalaverissa, jossa sovimme toimintapäivien ajankohdat. Keskustelimme myös toiminnan tarkoituksesta ja sen etenemisestä sekä sovimme mahdollisista työnjaoista sekä leikeistä ja mihin ne sijoitetaan. Valmistelin leikkipäivät rakentamalla leikkejä valmiiksi hyödyntäen jo ryhmässä olemassa olevia siirrettäviä leikkilaatikoita, jotka sisältävät kuvatuken. Kuvien tuettuja leikkejä olivat koti-, kauppa-, lääkäri- ja autoleikki. Alla on kaksi kuvaa kuvien tuetuista leikeistä. Kuvien avulla vanhemmat voivat yhdessä lastensa kanssa pohtia esim. kotileikin rooleja, mitä kotona voi tehdä jne.

Kuva 1: Lääkärileikin kuvatuki

Kuva 2: Kotileikin kuvatuki

Jokaisen leikkipäivän kulku oli lähes samanlainen. Päivä alkoi lasten, vanhempien ja henkilökunnan yhteisellä kokoontumisella aamupiiriin klo 8.30, jossa toivotin vanhemmat tervetulleiksi ja kerroin pilkottujen kuvallisten ohjeiden avulla leikkipäivän kulusta ja mitä päivän aikana oli tarkoitus yhdessä tehdä. Aamupiirin jälkeen lapset jakaantuivat leikkeihin leikinvalintataulun kautta. Vanhempia ohjattiin siirtymään oman lapsen leikkiin mukaan. Leikkien loputtua muistutin vanhempia täyttämään kuvallisen kyselylomakkeen ennen lähtöään. Alla on kuva, jossa näkyy viimeisen leikkipäivän pilkotut kuvalliset ohjeet päivän kulusta. Ohjeiden alapuolella näkyvät myös leikinvalintataulut, joihin lapset laittoivat nimensä valitsemansa leikin kohdalle. Leikinvalintataulussa olevat punaiset pallot kertoivat lapsille kuinka monta osallistujaa leikkiin mahtuu.

Kuva 3: Leikkipäivän kulku ja leikinvalintataulut

Leikkipäivien ohjelma

leikki-päivä 18.5	<p>Aamupiiriin kokoontuminen klo 8.30</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tervetuloitovotus vanhemmille sekä kerrotaan leikkipäivän tarkoitus. – Katsotaan yhdessä viikonpäivät ja päivän kulku. – Leikkiin jakautuminen leikinvalintataulun kautta (lääkäri-, koti-, kauppa-, auto-, maatila-, junarataleikki sekä legot ja dublot), vanhemmat siirtyvät lapsensa valitsemaan leikkiin. – Leikkien siivous, jonka jälkeen vanhempien ryhmähaastattelu erillisessä tilassa.
leikki-päivä 26.5.	<p>Aamupiiriin kokoontuminen klo 8.30</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tervetuloitovotus vanhemmille sekä pilkotut kuvalliset ohjeet päivän kuluksi, jotka käydään yhdessä läpi. Samalla Katsotaan yhdessä viikonpäivät ja päiväjärjestys. – Yhteinen laululeikki vanhempien kanssa. – Leikkiin jakautuminen leikinvalintataulun kautta (samat leikit kuin edellisellä kerralla), vanhemmat siirtyvät lapsensa leikkiin. – Leikkien siivous, jonka jälkeen vanhemmilla mahdollisuus täyttää kyselylomake.
leikki-päivä 26.8.	<p>Aamupiiriin kokoontuminen klo 8.30</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tervetuloitovotus vanhemmille, kerrotaan leikkipäivän tarkoitus. – Pilkotut kuvalliset ohjeet päivän kulusta käydään läpi. Samalla katsotaan viikonpäivät ja päiväjärjestys. – Henkilökunta, lapset ja vanhemmat esittäytyvät vuorollaan käsinuken avulla. – Leikkeihin jakautuminen leikkitaulun kautta (leikit: maatila-, auto-, koti-, kauppa leikit, kimble ja candy pelit, legot). – leikkien siivous, jonka jälkeen vanhemmilla mahdollisuus täyttää kyselylomake.
leikki-päivä 9.9.	<p>Ryhmä jaettu puoliksi (toisessa ryhmässä 10 lasta ja toisessa 11 lasta) eri huoneisiin, joissa kummassakin on oma aamupiiri klo 8.40.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tervetuloitovotus vanhemmille – Pilkotut kuvalliset ohjeet päivän kulusta käydään läpi. Samalla katsotaan viikonpäivät ja päiväjärjestys. – Lasten, vanhempien ja henkilökunnan yhteinen esittelykierros. – Yhteisleikki (hedelmäsalaatti muotopaloilla, aiheena värit) – Leikkiin jakautuminen leikkitaulun kautta (leikit: dublot/legot, barbit, candy peli, lääkrileikki, kotileikki, autoleikki, kauppaleikki).

	– Leikkien siivous, jonka jälkeen vanhemmilla mahdollisuus täyttää kyselylomake.
--	--

Taulukko 1: Leikkipäivien ohjelma

12 Tulokset

Kevään leikkipäivien osallistujia määrät, haastatteluun osallistuneet vanhemmat sekä kooste kyselylomakkeeseen vastanneista, katso myös (liite 4.):

- 18.5.2016 osallistui kaksitoista (12) vanhempaa, joista kuusi (6) osallistui ryhmähaastatteluun.
- 26.5.2016 osallistui kahdeksan (8) vanhempaa, joista yksi oli täti. Kyselylomakkeen täyttivät kaikki osallistuneet.
- Yhteensä keväällä järjestettyihin leikkipäiviin osallistui kahdestakymmenestä lapsesta yhteensä viidentoista (15/20) vanhempi/vanhemmat, joista eri kieli- ja kulttuuritaustaisia vanhempia oli kymmenen viidestätoista (10/15).

18.5.2016 haastattelussa mukana olleet vanhemmat kokivat, että leikkipäivän toimintaan oli helppo tulla mukaan, koska myös pienemmät sisarukset olivat tervetulleita. Vanhemmat olivat halukkaita osallistumaan uudelleen seuraavalla viikolla järjestettävään leikkipäivään.

26.5.2016. Vanhemmat, jotka olivat edellisellä kerralla mukana haastattelussa, ilmaisivat tyytyväisyytensä, koska haastattelun tilalla oli palautekysely. Kyselyyn vastanneista kuusi (6) koki tutustuneensa ryhmän aikuisiin toiminnan aikana. Vastanneista puolet (4) kokivat tarvitsevänsä kuvatukea suomen kielen ymmärtämisen tueksi. Vastanneista kaikki (8) olivat valmiita osallistumaan vastaavanlaiseen leikkipäivään sekä liikuntaleikkeihin. Kuusi (6) halusi osallistua suomen kielen opetukseen ja seitsemän (7) askarteluun. Vastanneista kuusi (6) olisi valmis osallistumaan toimintaan 2-4 kertaa vuodessa ja kaksi (2) yli 5 kertaa vuodessa.

Syksyn leikkipäiviin osallistuneiden vanhempien määrät sekä koonti kyselylomakkeisiin vastanneista, katso myös (liite 4.):

- 26.8.2016 osallistui kahdeksan (8) vanhempaa ja yksi (1) isovanhempi. Kyselylomakkeita palautui seitsemän (7)
- 9.9.2016 osallistui kahdeksan (8) vanhempaa. Kyselylomakkeita palautui seitsemän (7).
- Yhteensä syksyllä järjestettyihin leikkipäiviin osallistui kahdestakymmenestä yhdestä lapsesta yhdentoista (11/21) vanhempi/vanhemmat, joista kymmenen (10) tuli eri kieli- ja kulttuuritaustoista.

- Kyselylomakkeita palautui yhteensä neljätoista (14).

Kyselyistä kävi ilmi, että kaikki (14) vanhemmat pitivät leikkipäivistä. Yksi (1) vanhemmista koki, ettei ollut tutustunut ryhmän henkilökuntaan. Kyselyyn vastanneista seitsemän (7) vastasi tarvitsevansa kuvatukea suomen kielen ymmärtämisen tueksi. Toimintaan vanhemmat olivat pääsääntöisesti valmiita osallistumaan ja vaihtoehdot saivatkin yhtä paljon kannatusta. Vastanneista kahdeksan (8) oli valmis osallistumaan toimintaan 2 - 4 vuodessa ja kuusi (6) vastanneista yli 5 kertaa vuodessa.

Vanhempien suullisista palautteista ilmeni myös, että oli hyvä kun leikkipäiviä oli useampia. Se antoi mahdollisuuden valita, kumpaan päivään halusi osallistua. Muutamat vanhemmat osallistuivat kumpaankin päivään. Viimeisenä leikkipäivänä lapsiryhmä oli jaettu kahtia eli kummassakin ryhmässä oli kymmenen lasta, jotka toimivat omassa erillisessä tilassaan. Useat vanhemmat antoivat suullisesti positiivista palautetta ja ilmaisivat tyytyväisyytensä tehdystä ryhmäjaosta ja sen tuomasta rauhallisuudesta. Suositeltavaa on jatkossakin suosia pienryhmässä toimimista.

Kaiken kaikkiaan vanhempien ja henkilökunnan havainnot ja arviot antoivat arvokasta tietoa leikkipäivien toiminnasta ja toimivuudesta. Haastattelujen, kyselyiden ja havainnoinnin perusteella voidaan todeta vanhempien ja henkilökunnan tutustumisen toisiinsa, yhteistyön ja luottamuksen vahvistuneen. Samalla myös molemminpuolinen kulttuuritietous lisääntyi. Kuvatuken käyttö todettiin niin vanhempien kuin henkilökunnankin taholta vuorovaikutusta helpottavana tekijänä.

Leikkipäivien toiminta vaikutti positiivisesti ja lähentävästi vanhempien ja henkilöstön yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen sekä luottamuksen rakentamiseen. Nämä seikat ovat näyttäytyneet helpottavana tekijänä mm. haastavista ja huolta herättäneistä asioista puhuttaessa ja niitä esille ottaessa. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmia laatiessa on yhteistyö ollut avoimempaa ja rennompaa kun jo tunnemme toisiamme paremmin.

Esiopetuksen kuraattori tuli luontevasti tutuksi perheille ja henkilökunnalle, jolloin hänen työtään on helpompi niin vanhempien kuin henkilökunnankin vastaanottaa sekä olla epäroimättä yhteydessä häneen tarvittaessa. Vanhempien sekä henkilökunnan palautteista huokuu halu ja motivaatio yhdessä tekemiseen. Palautteiden mukaan vanhempia osallistavaa toimintaa tulee päiväkodin henkilökunnan rohkeasti toteuttaa.

12.1 Tulokset vanhempien näkökulmasta

Vanhemmille leikkipäivät mahdollistivat osallistumisen matalla kynnyksellä, tutustumisen henkilökuntaan, lapsensa kavereihin ja toisiinsa. Vanhempien keskuudessa uusia ystävyyssuhteita muodostui, mikä osaltaan ennaltaehkäisee syrjäytymisriskiä. Haastavista olosuhteista suomeen tulleista maahanmuuttajista osa on hyvinkin yksinäisiä vanhempia, koska ovat joutuneet eroon lähimmäisistään vaikuttaen elämän laatuun ja hyvinvointiin. Muutamat vanhemmat ystävystyivät niin hyvin, että tukivat toisiaan kasvatukseen, arjen askareisiin ja lasten terveyteen liittyvissä asioissa kokemuksiaan vaihtaen. Leikkipäivien jälkeen oli myös huomattavissa, että vanhemmat tervehtivät toisiaan helpommin sekä pysähtyivät enemmän keskustelemaan keskenään. Alla on kuva, jossa vanhemmat eri kieli- ja kulttuureista herättelivät keskustelua lasten ja toistensa kanssa.

Kuva 4: Barbileikin intoa

Leikkipäivät mahdollistivat maahanmuuttajavanhempien osallistumisen ja tutustumisen ryhmän toimintaan avaten vanhempien näköaloja suomalaisen kulttuurin kasvatuseriaatteisiin. Konkreettisesti toimintaan osallistumalla vanhemmat tulivat myös paremmin huomioiduiksi yhteistyökumppaneina. Leikkipäivien positiivisena antina oli se, miten vanhemmat päivien aikana vapautuivat kyselemään ja keskustelemaan lapsestaan ja ryhmän toiminnasta leikin lomassa.

Leikeissä olleet kuvat toimivat leikin kulun apuna tavoitteiden mukaisesti. Osa vanhemmista käytti omatoimisesti kuvia lapsensa kanssa leikkiessään. Vanhemmilta saatujen palautteiden mukaan puolet heistä kokivat kuvatuen hyödyllisenä ja tarvitsevana sitä. Tämä vahvistaa kuvatuen käyttämisen jatkossakin perheille suunnatuissa toimintapäivissä. Alla olevassa kuvassa äiti katsoo lapsensa kanssa lääkrileikin kuvia.

Kuva 5: Lääkärileikin kuvatuen tarkastelua

Kyselylomakkeessa oli myös muutama avoin kysymys, joiden vastausten pohjalta voi päätellä, että vanhemmat pitivät tärkeänä päästä seuraamaan lapsensa toimintaa esiopetusryhmässä sekä tutustumaan lapsensa päiväkotikavereihin, henkilökuntaan ja toisiin vanhempiin. Samalla kun vanhemmat konkreettisesti osallistuivat ja tutustuivat ryhmän toimintaan, heille selkiytyi päiväjärjestyksen ja toiminnan hahmottaminen ja ymmärtäminen. Leikkipäivät saivat kiitosta sen vapaamuotoisuudesta ja siitä, että vanhemmat pääsivät tutustumaan lastansa kiinnostaviin leikkeihin. Negatiivisena yksi vanhempi koki sen, että lasten saadessa vapaasti valita leikit saattaa saman kieliset lapset yhdistyä liiaksi. Eräs vanhempi koki osallistujien määrän olevan vähäinen kenties ajankohdan ajasta johtuen.

Kyselylomakkeen kolmella avoimella kysymyksellä selvitettiin vanhempien mielipiteitä leikkipäivästä.

Miksi pidit leikkipäivästä?

”Näkee lasten arkea ja vähän tutustuu oman lapsen tarhakavereihin.”

”koska lapset tarvitset aikuiset tule leikkia.”

”Haluan näke miten he parjavat muiden kansa ja keskenankin.”

”Oli hyvä tutustua lapsen kavereihin ja vanhempien.”

”Tutustui päivän lukujärjestyksen ja nyt selvä mitä lapsi tekee päivän kulu-
tua.”

”Tutustun opettajan kanssa ja leikkien lasten kanssa.”

”Ihana seurata lasten touhua ja nähdä miten he vapautuivat ja innostuivat.”

Mikä leikkipäivässä oli hyvää?

”Kun oli kuvat.”

”Vapaamuotoisuus.”

”Oppii leikissä.”

”Oli hyvää, että tutustun erilaisesta leikistä, mitä mun lapsi leikki päiväko-
dissa.”

”Mul tuli ainakin noi lääkärihommat ihan yllätyksenä. Luulin, että vain legoilla
leikkii”.

”Mitä lapsi halua leiki ja valitse.”

”Monipuoliset leikit, saa itse valita mitä leikkii.”

”Koska ryhmä on pieni ja kaikki lapset kuuntelevat opetaja, oli rauhallisempi.”

Mikä leikkipäivässä oli huonoa?

”Saman kieliset yhdistyy.”

”Aika, sillä vain vähän vanhempia oli paikalla.”

Alla olevat kuvat kertovat vanhempien innokkaasta osallistumisesta lapsensa leikkiin.

Kuva 6: Autoleikissä pääsivät äiditkin hurjastelemaan.

Kuva 7: Lääkärileikin riemua

12.2 Tulokset henkilökunnan näkökulmasta

Henkilökunnan oman arvion mukaan heidän taitonsa tukea vanhempien osallisuutta on vahvistunut. Henkilökunta koki vaikuttavana sen, miten toiminta mahdollisti perheiden havainnoimisen, josta sai hyvinkin arvokasta tietoa kuten lasten ja vanhempien yhdessä toimimisesta. Henkilökunnalla oli myös aikaa käydä vanhempien kanssa keskusteluita, jotka vanhempia puhututtivat. Leikkipäivien aikana henkilökunta kykeni ottamaan perheet mahdollisimman hyvin huomioon yksilöinä. Tämän henkilökunta kokikin lisäävän molemminpuolista luottamusta sekä vahvistavan yhteistyötä. Leikkipäivien toiminta vahvisti henkilökunnalle myös kuvatuon tärkeyttä ja merkityksellisyyttä. Kuvatuon käyttö vanhemmille lähteissä tiedotteissa onkin lisääntynyt.

Haastatteluissa nousi esille, kuinka tärkeänä henkilökunta koki sen, että heillä oli leikkipäivien aikana mahdollisuus kannustaa vanhempia osallistumaan lapsensa leikkeihin. Henkilökunta pääsi konkreettisesti tukemaan ja kannattelemaan vanhempien ja lasten yhteisiä leikkejä sekä mallintamaan vanhemmille leikkiin heittäytymistä. Samalla henkilökunta herätteli

luontevasti keskustelua leikin merkityksen tärkeydestä. Leikkien kautta henkilökunta havainnollisti vanhemmille mitä ja miten lapset oppivat leikin avulla. Henkilökunta koki vaikuttavana havaita vanhempien oivalluksia. Vanhemmat, jotka osallistuivat leikkipäivään kahdesti, ymmärsivät toisella kerralla paremmin leikkipäivän tarkoituksen. He olivat vapautuneempia ja liittyivät lapsensa leikkiin eivätkä jääneet sivusta seuraajiksi kuten ensimmäisellä kerralla, jolloin henkilökunnan oli ohjattava heitä leikkiin lapsensa kanssa.

Kuva 8: Lääkärileikissä oli monia mielenkiintoisia välineitä.

Opinnäytetyössäni haastateltavat varhaiskasvattajat koostuivat lastentarhanopettajasta (lto), resurssierityislastentarhanopettajasta (relto) ja esiopetuksen kuraattorista. Tutkimuksessa alkuperäisilmaukset on esitelty koodeilla H1 - H3 eli haastateltava 1 - haastateltava 3.

Haastattelut keskittyivät lähinnä osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen sekä siihen mikä toiminnassa koettiin merkittäväksi.

”Kaikki vanhemmat ei ole tottuneet leikkimään. Osa tarvitsi kannustusta, et miten tässä kuuluu toimia. ” (H1)

”Tietyt osas jo heti ruveta leikkimään. Se oli kiva, et lapset otti aktiivisesti vanhempia mukaan.” (H2)

”Vanhemmat oivalsi, että lasta pitää opettaa leikkimään.” (H1)

”Toiminta vaikutti ryhmäytymiseen. Samalla vanhemmat näki miten muut saman ikäiset lapset toimivat.” (H3)

”Mukava, että vanhemmat ovat näkemässä päiväkodin arkea. Näkee tätä toimintaa ja niiden on helpompi lähestyä. Se luo luottamusta henkilökuntaa kohtaan kun tiedetään ketä oman lapsen ryhmässä on töissä ja mitä siellä tehdään. Selventää esiopetuksen toimintaa kun vanhemmat ovat konkreettisesti mukana. Lisäsi vuorovaikutusta, ruokki yhteistyötä.” (H2)

”Sai arvokasta tietoa työn kannalta, tietoa miten lapsi toimii vanhemman kanssa.” (H1)

”Meni sujuvasti ja jotenki niinku luonnollisesti.” (H3)

”Vanhempien kanssa käytiin juttelemassa leikin aikana. Eräs perhe kysyi leikin aikana oman lapsen leikkitaitoihin liittyvää asiaa henkilökunnalta, tämä oli oiva hetki puhua asiasta kun kielitaito on huonoa ja asiaa voi havainnollistaa. Mielestäni tällaisen toiminnan avulla vanhemmat pääsevät näkemään, mitä ryhmässä tehdään ja kuinka henkilökunta suhtautuu lapsiin ja kuinka he reagoivat lasten käytökseen. Rauhallisuutta sekä tasapuolisuutta huokuva ote lapsiin luo vanhemmille luottamusta toimintaan. Luulen, että leops keskusteluissa henkilökuntaan tutustumisen näkyvän avoimuutena lapsen asioista puhumisessa.” (H2)

Alla olevassa kuvassa vanhemmat keskustelevat hyvin vapautuneesti henkilökunnan kanssa leikkipäivän leikeistä. Maahanmuuttajavanhemmat kyselivät innokkaasti myös suomen kielisiä sanoja liittyen lääkäroleikkiin.

Kuva 9: Lääkäroleikin lomassa vanhemmilla heräsi paljon kysymyksiä.

13 Johtopäätökset ja pohdinta

Toimintatutkimus vahvisti sen, että erilaisten työtapojen kokeilemista ja syventämistä on tärkeää kokeilla rohkeasti ja avarakatseisesti. Osallistuva havainnointi ja teemahaastattelut osoittautuivat hyväksi tavaksi kerätä tietoa leikkipäivistä. Työntekijöiden sekä kuraattorin pedagogiset näkökulmat, havainnot ja arviot lisäsivät luotettavuutta.

Toukokuun leikkipäivät toimivat lähinnä jäähyväispäivinä, jossa niin vanhemmat, lapset kuin henkilökuntakin tunsivat toisensa. Tässä vaiheessa luottamus oli saavutettu ja toiminta oli vapautunutta. Syksyn leikkipäivistä hyötyivät suuresti kaikki. Henkilökunta ja vanhemmat tutustuivat toisiinsa ja henkilökunta sai arvokasta tietoa siitä miten perheet toimivat yhdessä. Saatujen kokemusten avulla on kuvatuksen käyttö vanhemmille lähteissä tiedotteissa lisääntynyt. Leikkipäivien aikana on henkilökunta voinut ottaa perheet mahdollisimman hyvin huomioon yksilöinä. Vanhemmat, joilla ei ole ollut käsitystä, mitä esiopetusryhmässä tapahtuu, ovat päässeet seuraamaan ryhmän tapahtumia itse niihin osallistumalla. Leikkipäivät mahdollistivat myös sen, että vanhemmat pääsivät tutustumaan suomalaiseen tapaan leikkiä lasten kanssa. Henkilökunta pääsi konkreettisesti mallintamaan vanhemmille leikkiin heittäytymistä ja mistä leikeistä lapsi pitää. Samalla herätimme luontevasti keskustelua leikin merkityksen tärkeydestä. Toiminnan kautta havainnollistimme vanhemmille mitä ja miten lapset oppivat leikin kautta. On tärkeää, että vanhemmille kerrotaan leikin merkityksestä ja tehtävistä, sillä monissa kulttuureissa leikkiä ei mielletä lapsen oppimisen tavaksi.

Vanhempien palautteista huokuu halu ja motivaatio yhdessä tekemiseen. Vanhempien palautteet ja henkilökunnan havainnot ja arviot antoivat paljon arvokasta tietoa leikkipäivien toiminnan toimivuudesta ja vakuuttivat, että samantyyppistä toimintaa voi ja pitää järjestää tulevaisuudessakin. Erityisen kiinnostavaa oli huomata lasten aktiivinen ote ottaa vanhemmat mukaan leikkeihin. Oli myös upeaa huomata vanhempien heittäytymistä leikilliseksi ja mukaan leikkeihin. Tulosten pohjalta osallistavaa matalankynnyksen toimintaa maahanmuuttajavanhemmille voi suositella toteutettavaksi päiväkodeissa yleisesti esimerkiksi askartelun, leikin ja liikuntatempausten merkeissä.

Kuten Keskinen & Virjonen (2004, 99) toteavat vaatii onnistunut yhteistyö henkilöstön paneutumista perheiden tarpeisiin, jossa aidon välittämisen merkitys korostuu. Näiden avulla rakennetaan pohjaa onnistuneelle vuorovaikutukselle ja yhteistyölle. Ensiaskel yhteistyöhön muodostuu mahdollistamalla vanhempien osallisuus, tutustumalla toisiimme ja ottamalla vanhemmat tiiviisti mukaan toimintaamme.

Eri kulttuureista tulevien perheiden kohtaaminen korostaa työntekijöiden suhde- ja kohtaamistaitojen sekä kulttuurien tuntemusta. Erityisen huomioitavaa on kulttuurinen sensitiivisyys ja taito toimia muun kuin oman kulttuurin parissa. Kulttuuripätevyyteen kuuluu myönteinen

suhtautuminen erilaisuuteen ja halu ymmärtää sekä ristiriitojen ratkaisukyky. Perheiden arvostus ja halu olla loukkaamatta korostuu. Vaikka perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on aina eettisesti hyvin herkkää, on silti syytä kulttuurieroista keskustella avoimesti. Mitä avoimempia ja aktiivisempia henkilökunta on sen enemmän se lisää luottamusta. On erityisen tärkeää arvostaa lasten ja vanhempien erilaisuutta sekä huomioida heidän erilaiset elämäntilanteet. (Hujala & Turja, 2012, 249; Rätty, 2002, 166.)

On ymmärrettävä, että luottamus rakentuu ajan kanssa ja esimerkiksi pulmallisten tilanteiden ratkeaminen ei tapahdu nopeasti. Työntekijät joutuvatkin työssään kestäämään keskeneräisyyttä ja sitä, että asiat eivät hoidu aina heidän toivomallaan tavalla. Työntekijöiltä vaaditaan kuulevaa ja kunnioittavaa tapaa ottaa asioita puheeksi vanhempien kanssa sekä rehellisyyttä havainnoissa ja uskallusta ottaa niitä puheeksi. On myös hyväksyttävä se tosi asia, että toisten perheiden kanssa luottamus rakentuu hyvinkin nopeasti kun taas joidenkin kanssa luottamussuhde ei yrityksistä huolimatta pääse rakentumaan.

Puhuessamme lapsesta sivuamme usein myös perheiden yksityisiä asioita. Perheen kannalta asiat saattavat olla arkaluontoisia, henkilökohtaisia ja tunteita herättäviä. Ellei vanhempien ja työntekijöiden välillä ole riittävästi vuoropuhelua, syntyy helposti vääriä tulkintoja ja oletuksia esim. perheen tilanteesta, päivähoidosta, huolenaiheista jne. Leikkipäivät osoittivat miten tärkeää vanhemmille on päästä jakamaan ajatuksiaan juuri heidän lapsestaan. Työntekijän myönteinen puhe ja muistelu siitä, mitä hän on lapsesta nähnyt, kuullut ja yhdessä lapsen kanssa kokenut, auttaa vanhempaa ymmärtämään lastaan.

Tulkin puuttuessa arkipäiväiset keskustelut vanhemman kanssa on hyvä käydä kiireettömästi. Elekieli on tärkeä osa vuorovaikutusta heijastaessaan sanatonta viestintää. Elekieli on luonnollinen osa omaa vuorovaikutusta jonka vuoksi henkilökunnan on tärkeää tiedostaa oma asenne. Elekielessä oma asenne on yleisimmin kulttuurisidonnaista ja voi aiheuttaa väärintymmärryksiä keskustelijoiden välillä. Asioiden toistaminen saattaa helpottaa ymmärtämistä. Tästä syystä henkilökunnalla on oltava taitoa ja välineitä asian esittämiseen monin eri keinoin.

Työskentely maahanmuuttajaperheiden kanssa on rikkaus ja myös haaste henkilökunnalle. Leikkipäivien toiminta on osoittanut, että osaava ja työhönsä sitoutuneet sekä kehittämistyöhön valmiit työntekijät ovat yksi laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytys. Tämän lisäksi täydennyskoulutukset säännöllisin väliajoin ja asianmukaiset resurssit ovat tärkeitä. (Hujala & Turja 2012, 259.)

14 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoitus pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa kohdetta. Tutkijan on kuitenkin tärkeää pitää omat uskomuksensa ja asenteensa erillään tutkimuksesta, jotta siitä tulisi mahdollisimman luotettava. Laadullisessa tutkimuksessa ei välttämättä haeta tulosten yleistettävyyttä vaan tutkimuskohde sekä - tulokset tutkimuksessa ovat ainutlaatuisia ja juuri siihen tutkimukseen valideja. (Hirsjärvi ym. 2014, 231 - 233; Tuomi & Sarajärvi 2009, 134 - 135.) Tutkimus vanhempien osallisuuden vahvistamisesta vanhempien ja henkilökunnan näkökulmasta on ainutlaatuinen tähän aikaan ja paikkaan. Vaikka opinnäytetyö perustuu jo olemassa olevaan tietoon, ei se kuitenkaan poissulje uuden tiedon tuottamista.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on jatkuvasti pohdittava tekemiään ratkaisuja. Tutkijan on otettava kantaa analyysin kattavuuteen ja tekemänsä työn luotettavuuteen yhtäaikaaisesti. Tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen ovat tutkimuksen lähtökohtana, jolloin tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Luotettavuuden pääasiallinen kriteeri onkin tutkija itse, joten luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 2008, 208-210.) Arvioinnin luotettavuuteen vaikutti se, että kirjasin havaintoni vasta toiminnan jälkeen. Tosin luotettavuutta puolestaan tuki henkilökunnan havainnot ja arviot sekä suunnitelmallisuus ja selkeät menetelmät.

Henkilökunnan teemahaastatteluita kertyi yhteensä neljä. Nauhoitin ja tallensin haastattelut, jotka litteroin valikoidusti teema-alueista heti seuraavien päivien aikana, jolloin haastattelut olivat tuoreessa muistissa ja tietojen avulla ehdin tekemään parannuksia seuraavaan toimintakertaan. Haastattelut kestivät 20 - 30 min/kerta. Haastattelut litteroin mielipiteiden ja vastausten osalta sanatarkasti. Koska haastattelut olivat lähinnä keskustelua jätin osittain oman puheenvuoron litteroimatta sillä niillä ei ollut tulosten kannalta merkitystä. Haastattelujen raportoinnissa olen huomioinut luottamuksellisuuden. Litteroituani jatkoin tutkielman analyysivaiheeseen sisällönanalyysi menetelmällä, jossa kerätystä aineistosta edetään pelkistetympään analyysiin. (Vilkkä 2007, 115 - 117; Tuomi & Sarajärvi 2009, 107 - 112.)

Vaikka tunsin suurimman osan vanhemmista sekä henkilökunnan en voi olla varma, että he vastasivat kyselyyn sekä haastatteluihin totuuden mukaisesti. Uskon kuitenkin saaneeni uskottavaa ja kokonaisvaltaista aineistoa tutkimukseeni. Kyselyiden luotettavuuteen saattaa vaikuttaa se, että en ehtinyt testaamaan kyselyä etukäteen ajan vähyiden vuoksi. Sain kuitenkin henkilökunnalta palautetta ja parannusideoita kyselyn muokkaamiseen ennen käyttöön ottoa. Luotettavuutta tukee haastatteluiden, kyselylomakkeiden ja havainnoin yhdistäminen. Huolehdin siitä, että tutkimukseni johtopäätökset vastasivat tutkimuskohteen todellista tilaa esim. vertaispalautteen avulla, pitämällä tutkimuspäiväkirjaa sekä varaamalla tarpeeksi aikaa analyysin ja tulkintojen tekemiseen. Koska olin itse työntekijänä mukana

toiminnallisessa tutkimuksessa kiinnitin huomiota neutraalin otteen säilyttämiseen tutkimukseni löydöksiä kohtaan sekä olen muistanut tutkimuksen teon jokaisessa vaiheessa huomioida puolueettomuusnäkökulman. Tulkinnoilleni olen etsinyt tukea toisista samankaltaisista tutkimuksista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134 - 136.)

Kuula (2011, 21) pohtii, että etiikka on moraalisena näkökulmana osa ihmisten arkista elämää. Eettinen ajattelu on pohdintaa sekä omien että yhteisön arvojen kautta, mikä kussakin tilanteessa on oikein ja väärin. Jokainen tutkija kantaa itse vastuun tekemistään valinnoista ja ratkaisuista. Hirsjärvi ym. (2014, 24 - 25) toteavat jo tutkimusaiheen valinnan olevan eettistä pohdiskelua. Aiheen valinnassa tulisi huomioida myös aiheen yhteiskunnallinen merkittävyys. Koen aihevalintani olevan ajankohtainen, koska eri kieli- ja kulttuuritaustaiset perheet lisääntyvät päivähoidossa, mikä vaatii varhaiskasvatuksen henkilökunnalta jatkuvaa työn kehittämistä ja ajan hermolle asettumista.

Tiedottaessani vanhempia leikkipäivistä, kerroin samalla suullisesti toteuttavani ryhmässä tutkimusta varten tarkkailua leikkipäivinä ja mainitsen, että tutkimukseni tarkoituksena on kehittää henkilökunnalle uusi työskentelymuoto vanhempien ja henkilökunnan välistä yhteistyötä vahvistamaan sekä tukemaan vanhempien osallisuutta toiminnassa. Panostin rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen tutkimustulosten esittämisessä. Sitouduin tutkijan eettisiin periaatteisiin huomioimalla vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuteni sekä kunnioitin tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden anonymiteettiä. Haastateltaville sekä kyselylomakkeeseen vastanneille selitin, että niin haastattelut kuin kyselytkin ovat luottamuksellisia eikä raportissani tunnisteta yksittäisiä henkilöitä. Vanhemmilta kysyin luvan haastattelun nauhoittamiseen ja kerroin niiden kuten kyselyidenkin tulevan minulle aineiston käsittelyä varten, jonka jälkeen hävitän aineiston. (Kuula 2011, 61 - 64.) Kiinnitän huolellisuutta alkuperäisten haastattelunauhojen, kyselylomakkeiden ja kuva-aineistojen säilyttämisessä, jotta ne eivät joudu väärin käsiin prosessin missään vaiheessa eivätkä myöskään sen jälkeen. (Vilka 2015, 47 - 48).

15 Arviointi

Opinnäytetyössäni kiinnostuksen painopiste oli uuden työmuodon kehittämisessä esiopetusryhmän henkilökunnalle ja arvioida miten tuemme maahanmuuttajavanhempien osallisuutta toiminnallisten leikkipäivien kautta. Arvioinnissa käytin apuna tekemiäni havaintoja, tutkimuspäiväkirjaani, ryhmähaastatteluita sekä kyselylomaketta. Opinnäytetyö prosessi kokonaisuudessaan on antanut minulle kokonaisvaltaisen kuvan toiminnallisen tutkielman työstämisestä ja sen eri vaiheista, laajentaen samalla omaa osaamistani.

Arvioinnissa kiinnitin huomiota toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen, eettisyyteen ja luotettavuuteen, jotka olivat avainasemassa työni onnistumisen kannalta. Havainnoinnin,

haastatteluiden ja kyselyiden yhdistäminen oli hedelmällistä ja kattavaa ja lisäksi ne tukivat toisiaan. Havainnointi mahdollisti asioiden näkemisen oikeissa yhteyksissä. Huomasin osallistuvassa havainnoinnissa sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden muodostuvan yhdeksi tärkeäksi tiedonhankinnan osaksi. Leikkipäivien aikana tarkkailin vanhempien ja henkilökunnan keskinäistä vuorovaikutusta sekä lasten ja vanhempien keskinäistä tapaa toimia yhdessä. Moni asia lasten käytöksessä selittyi ja lisäsi ymmärrystäni seuraamalla vanhempien ja lasten yhdessä puuhastelua. Pystyin myös keräämään tietoa yksittäisten jäsenten toiminnasta. Tämä muistuttikin minua havainnoinnin tärkeydestä ja siitä, että sitä on tehtävä säännöllisesti. Tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen tuntui luontevalta tavalta ja se oli loistava muistin tuki minulle. Kirjasin päiväkirjaan ideani, pohdintaani ja löytämäni kirjallisuutta. Ilman päiväkirjaa en olisi muistanut kaikkia asioita ja huomioita kuten lähteiden sivunumeroita, ellen olisi kirjoittanut niitä ylös.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön työstäminen on ollut innostavaa ja motivoivaa. Toimintatutkimus osoittautui oivalliseksi opinnäytetyön toimintatavaksi, koska se mahdollisti konkreettisen tekemisen. Toiminta palveli hyvin esiopetusryhmän henkilökuntaa työn kehittämisessä. Tavoitteenani oli monipuolistaa ryhmämme toimintaa kehittämällä henkilökunnalle uusi työskentelymuoto maahanmuuttajavanhempien osallisuuden tukemiseen ja yhteistyön vahvistamiseen sekä tukemaan vanhempien mahdollisuutta osallistua toimintaan matalalla kynnyksellä vaikka yhteistä kieltä ei olisikaan. Pidin tavoitteita realistisina ja arkipäivään hyvin nivoutuvina ja mielestäni ne myös toteutuivat. On ollut hienoa huomata opinnäytetyön hyödyllisyys. Minua on alustavasti pyydetty jakamaan osaamista ja kokemuksia leikkipäivistä Vantaan kaupungin kieli- ja kulttuuritietoisuuden varhaiskasvatuksen koulutuspäivään.

Koska toteutin opinnäytetyöni omalla työpaikallani, näyttäytyi roolini ulospäin ammattihenkilönä eli lastentarhanopettajana. Opiskelijan rooli korostui mielestäni enemmän kirjallisten osuuksien kohdalla, jotka koin ajoittain hyvinkin haastavana. Niin ohjaavan opettajan kuin työelämä edustajankin ohjauksen koin merkityksellisenä, sillä ne antoivat minulle suuntaviivoja ja ohjausta työn etenemisessä.

Oma roolini toimintapäivinä oli osallistuva havainnoija, opiskelija sekä ammattihenkilö. Tosin olin myös toimijan roolissa sillä se tuntui toiminnan luonteen huomioon ottaen luontevimmalta tavalta toimia. Osallistuvaa havainnointia helpotti se, että tunsin henkilökunnan ja olin työskennellyt heidän kanssaan. Kevään perheet olivat minulle tuttuja, olimmehan tehneet yhteistyötä jo melkein vuoden ajan toisin kuin syksyn perheet, joista tunsin entuudestaan vain puolet. Leikkipäivien aikana opin paremmin lähestymään vanhempia, jotka olivat minulle vieraita. Omassa toiminnassani havaitsin toimivaksi rauhallisuuteni, helposti lähestyttävyyden sekä selkeän ja tarpeeksi yksinkertaisen tavan sanoittaa asioita. Nämä koin hyviksi asioiksi tukemaan vieraskielisiä vanhempia kuvatuun rinnalla.

Ennen leikkipäiviä pohdin mikä mahdollisesti voisi olla uhkana toiminnalle. Yhtenä toimintaa uhkaavana mahdollisuutena olisi voinut olla vanhempien osallistumattomuus leikkipäivien toimintaan sekä haluttomuus kyselylomakkeiden täyttämiseen. Uhkana olisi voinut olla myös se, että vanhemmat ja henkilökunta eivät anna rehellistä palautetta. Myös henkilökunnan poissa-olot olisivat voineet vaikuttaa toiminnan järjestämiseen.

Omien tavoitteiden osalta koen opinnäytetyöprosessin onnistuneen hyvin, sillä olen oppinut lisää yrityksen ja erehdyksen kautta. Opinnäytetyön työstäminen on vahvistanut omaa ammatillisuuttani sekä mahdollistanut itsetutkiskelun ja tarkastelun toiminnan kehittäjänä. Opinnäytetyön aikana oma tapani lähestyä maahanmuuttajavanhempia yhteisen kielen puuttuessa on muuttunut rohkeammaksi ja keskustelevammaksi. Opinnäytetyötä tehdessä oivalsin reflektoinnin tärkeyden esim. tarkastellessani omaa rooliani ja yhteistyösuhdetta vanhempiin mikä on välttämätöntä omalle ammatilliselle kasvulle. Ymmärsin myös miten tärkeää on tarvittaessa kyetä luopumaan suunnitellusta toiminnasta ja muokata sitä toiveiden ja tarkoituksen suuntaiseksi.

Koin ammatillista kasvua yhteisöön vaikuttamisen osalta. Oli kiinnostavaa ratkaista työelämälähtöistä ja käytännönläheistä kehittämistehtävää opiskelijan roolissa, mikä avasi omaa näkemystäni työn kehittämisestä ja kehittämisen tärkeydestä. Tämän opinnäytetyön jälkeen osaan ja uskallan paremmin osallistua mm. erilaisiin kehittämisprojekteihin.

Pohdin paljon konkreettisia yhteistyön haasteita, joista yksi on yhteisen kielen löytäminen. Olen entistä vakuuttuneempi miten suuri merkitys kuvatuella käytöllä on selkokielen lisäksi. Erityisen arvokasta on huomioida vuorovaikutuksessa kuunteleva, kunnioittava ja avoin kohtaaminen, jotta saavutetaan yhteinen ymmärrys puhumisen kautta. Käytäntö on minua opettanut ja vahvistanut omaa näkökantaani siitä, että mitä enemmän työntekijöillä on tietoa lapsesta, perheestä ja heidän kulttuuristaustastaan, sitä helpompi on työskennellä heidän hyvinvointinsa parhaaksi. Jotta kykenemme vastaamaan vanhempien tarpeisiin, on vanhempien osallistaminen ja luottamuksellisen yhteistyön mahdollistaminen ja rakentaminen tärkeää ja välttämätöntä.

Opinnäytetyön jatkotyöskentelyä voisi uuden esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden suuntaisesti kehittää enemmän lasten osallisuus huomioiden, jolloin lapsilla olisi suurempi rooli toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Koska vanhempien halukkuus toimintaan oli merkittävää, olisi mielenkiintoista järjestää vanhempia osallistavia kulttuuripäiviä, jossa heillä olisi mahdollisuus esitellä omaa kulttuuriaan sekä tutustua muiden perheiden kulttuureihin yhdessä lapsensa kanssa.

Lähteet

- Alitolppa-Niitamo, A., Fägel, S. & Säävälä, M. 2013. Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos Tampere: Vastapaino.
- Halme, K. & Vataja A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) 2010. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jauhola, H., Bisi, A., Järvi, I. & Rusama, P. 2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus - Pääkaupunkiseudun toimintamalli ja työmenetelmiä. MONIKU- sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa v. 2005 - 2007
Pääkaupunkiseudunsosiaalialan osaamiskeskus SOCCA. MONIKU-hanke.
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta - opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos.
- Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. Uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Marjamäki, E., Kosonen, S., Törrönen, S. & Hannukkala, M. 2015. Lapsen mieli. Mielenterveys-taitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan. 2. painos. Suomen mielenterveysseura.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään: näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 2. painos. Pedatieto.
- Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. 1. painos. Helsinki: Edita.
- Opetushallitus. 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (EOPS).
- Opetuslautakunta. 2016. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma (VEOPS) ja Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 6-vuotiaille (VOPS).
- Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Pollari, J. & Koppinen, M.-l. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä

Tammelin-Laine, T. 2014. Aletaan alusta. Luku- ja kirjoitustaidottomat aikuiset uutta kieltä oppimassa. Jyväskylä University Printing House.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turtiainen, K. & Hiitola, J. 2015. Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille. Ammattilaisten ja vanhempien kokemuksia. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Sivistystoimi. Varhaiskasvatus. 2015. Vantaan kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus. Kä-sikirja. Vantaa.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja kehitä. 1.-2. painos. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

Sähköiset lähteet

Arttijeff, A. 2015. Pro gradu-tutkielma. Yhteistyötä ilman yhteistä kieltä. Tutkimus päiväko-din henkilöstön ja maahanmuuttajaperheiden välisestä yhteistyöstä. Viitattu 28.3.2016.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201504131048>

Finlex. Varhaiskasvatuslaki (19.1.1973.) Viitattu 29.9.2016
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Harju, A. 2004. Osallisuus. Järjestötoiminnan tietopalvelu - Osallistuminen ja vaikuttaminen. [WWW-dokumentti.] Viitattu 29.9.2016
<http://www.kansalaisfoorumi.fi/osallistuminen-ja-vaikuttaminen/osallisuus.html>

Kekkonen, M. 2013. Kasvun kumppanit. Kasvatuskumppanuus - menetelmä rakentaa dialogista kasvatuskulttuuria. Viitattu 29.9.2016 http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus

Lehtisare, S. 2012. Toimiva arki visuaalisin keinoin. Opas visuaalisuuteen lasten ohjauksessa. Tampereen kaupungin internetsivut. Viitattu 28.8.2016. <http://www.tampere.fi/perhejasoi-aalipalvelut/neptunus.html>

Monikulttuurinen työyhteisö (MOTY). Viitattu 29.9.2016
<http://estudio.edupoli.fi/moty/index.asp?bid=111&book=MoTy&id=715&kat=Etusivu>

Ota koppi-ohjelma. Kieli, osallisuus ja oppiminen -ohjelma 4-8 vuotiaille lapsille. Helsingin Kaupunki. Viitattu 21.10.2016

<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/lataa-ota-koppi-materiaali>

Saaranen-Kauppinen, A. Puusniekka, A. Kuula, A. Rissanen, R. & Karvinen, I. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Viitattu 13.7.2016.

<http://docplayer.fi/93964-Anita-saaranen-kauppinen-anna-puusniekka-menetelmaopetuksen-tietovaranto-kvalimotv-kvalitatiivisten-menetelmien-verkko-oppikirja.html>

Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. 2016. Leikki ja leikilliset oppimisympäristöt. Oppeja ja oivalluksia VKK-Metron toimintakausi 2014 - 2016. Viitattu 25.10.2016

http://www.socca.fi/kehittaminen/varhaiskasvatus_vkk-metro/leikki_ja_leikilliset_oppimisymparistot

Saija Turunen. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. 2016. Nyt me tiedetään, että aikuisten kuuluukin leikkiä. Kasvattajan rooli leikkiä edistävissä ja rajoittavissa teki-
kijöissä. Viitattu 19.11.2016

http://www.socca.fi/files/5859/Nyt_me_tiedetaan_etta_aikuisten_kuuluukin_leikkia_-_Kasvattajan_rooli_leikkia_edistavissa_ja_rajoittavissa_tekijoissa.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Osallisuuden edistäminen. Viitattu 22.8.2016.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/vahemmistot/maahanmuuttajat/keinoja

Sosiaali- ja terveysministeriö. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto 2007. Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 29.9.2016.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504224448>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Kasvatuskumppanuus. Viitattu 13.7.2016

https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistointa/kasvatuskumppanuus

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Kasvatuskumppanuus -menetelmä rakentaa dialogista kasvatuskulttuuria. Viitattu 23.8.2016.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvatuskumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus

Unicef. 1989. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 19.11.2016

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Vantaan Kaupunki. Sivistystoimi. 2013. Kieli ja kulttuuritietoisien kasvu ympäristön vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 21.10.2016.

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/113017_kieli_ja_kulttuuritietoisien_kasvuympariston_vahvistaminen_varhaiskasvatuksessa.pdf

Vantaa. 2014. Varhaiskasvatussuunnitelma. Kimokujan toimintayksikkö. Hakunilanrinteen päiväkot. Viitattu 21.10.2016.

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/109329_99823_Hakunilanrinteen_paivakoti_-_Vasu_21.2.pdf

Artikkelit

Pernaa, M. 2014. Monikulttuurisuus on arkea varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveystieteiden aikakauslehti TESSO. Viitattu 14.8.2016

<http://tesso.fi/artikkeli/monikulttuurisuus-arkea-varhaiskasvatuksessa>

Kuviot

Kuva 1: Lääkärileikin kuvatuki.....	27
Kuva 2: Kotileikin kuvatuki.....	28
Kuva 3: Leikkipäivän kulku ja leikinvalintataulut	28
Kuva 4: Barbileikin intoa	32
Kuva 5: Lääkärileikin kuvatuen tarkastelua	33
Kuva 6: Autoleikissä pääsivät äiditkin hurjastelemaan.....	35
Kuva 7: Lääkärileikin riemua.....	35
Kuva 8: Lääkärileikissä oli monia mielenkiintoisia välineitä.	36
Kuva 9: Lääkärileikin lomassa vanhemmilla heräsi paljon kysymyksiä.	37

Taulukot

Taulukko 1: Leikkipäivien ohjelma	30
---	----

Liitteet

Liite 1:Kutsu leikkipäivään, kevät 2016

Liite 2:Kutsu leikkipäivään, syksy 2016

Liite 3:Kyselylomake

Liite 4:Koonti leikkipäivien osallistujamääristä, haastatteluista ja kyselyyn vastanneista.

HYVÄT VANHEMMAT!

TERVETULOA KESKIVIKKONA 18.5. JA TORSTAINA 26.5. LASTEN JA
VANHEMPIEN YHTEISEEN LEIKKIPÄIVÄÄN KLO 8.30
10.00 VÄLISENÄ AIKANA.

TARJOITUKSENA ON LEIKKIÄ YHDESSÄ
LEIKKEJÄ, JOITA LAPSET OVAT ESIOPETUS
VUODEN AIKANA LEIKKINEET.

PERHETTÄMME SAA _____ KUVATA LEIKKIPÄIVIEN AIKANA.

PERHETTÄMME EI SAA _____ KUVATA LEIKKIPÄIVIEN AIKANA.

LAPSEN NIMI _____

HUOLTAJAN ALLEKIRJOITUS _____

LEIKKIPÄIVIEN JÄLKEEN HAASTATTELEN VAPAAEHTOISIA VANHEMPIA
NIMETTÖMÄSTI LEIKKIPÄIVISTÄ JA SIITÄ
MILLAISIA AJATUKSIA NE HERÄTTIVÄT.

YHTEISTYÖSTÄ KIITTÄEN, KIRSI.

HYVÄT VANHEMMAT!

TERVETULOA PERJANTAINA 26.8. JA PERJANTAINA 9.9. LASTEN JA VANHEMPIEN
YHTEISEEN LEIKKIPÄIVÄÄN KLO 8.30 - 10.00 VÄLISENÄ
AIKANA.

TARKOITUKSENA ON TUTUSTUA TOISIIMME JA
LEIKKIÄ YHDESSÄ.

PERHETTÄMME SAA _____ KUVATA LEIKKIPÄIVIEN AIKANA.

PERHETTÄMME EI SAA _____ KUVATA LEIKKIPÄIVIEN AIKANA.

LAPSEN NIMI _____

HUOLTAJAN ALLEKIRJOITUS _____

LEIKKIPÄIVÄN JÄLKEEN TOIVON TEIDÄN VANHEMPIEN
TÄYTTÄVÄN NIMETTÖMÄN PALAUTELOMAKKEEN
LEIKKIPÄIVÄN ONNISTUMISESTA JA TOIVEISTANNE MILLÄ
TAVOIN JATKOSSA HALUATTE OSALLISTUA LAPSENNE RYHMÄN
TOIMINTAAN.

PALAUTTEITANNE JA VALOKUVIA KÄYTÄN NIMETTÖMÄSTI OPINNÄYTETYÖHÖNI,
JONKA AIHE KÄSITTELEE VANHEMPIEN OSALLISUUDEN TUKEMISTA
ESIOPETUSRYHMÄSSÄ.

YHTEISTYÖSTÄ KIITTÄEN, KIRSI

			
		KYLLÄ	EN
PIDITKÖ LEIKKIPÄIVÄSTÄ?		☐	☐
MIKSI? _____			

MIKÄ OLI HYVÄÄ? _____			

MIKÄ OLI HUONOA? _____			

TUTUSTUITKO PÄIVÄKODIN AIKUISIIN?		☐	☐
TARVITSETKO KUVATUKEA SUOMEN		☐	☐
KIELEN YMMÄRTÄMISEN TUEKSI?			
MILLAISEEN TOIMINTAAN HALUAISIT OSALLISTUA			
JATKOSSA LAPSESI KANSSA?		OSALLISTUN	EN OSALLISTU
ASKARTELU 		☐	☐
SUOMEN KIELEN OPETUS 		☐	☐
LEIKKIPÄIVÄ 		☐	☐
LIIKUNTALEIKIT 		☐	☐
KUINKA USEIN OLISIT VALMIS OSALLISTUMAAN TOIMINTAAN VUODEN AIKANA?			
0-1 KERTAA VUODESSA ☐	2-4 KERTAA VUODESSA ☐	YLI 5 KERTAA VUODESSA ☐	

leikkipäivän päivämäärä	henkilökunnan ryhmähaastattelut	vanhempien haastattelut / kyselylomakkeet	leikkipäivään osallistuneet vanhemmat
18.5.2016 ryhmässä 20 lasta	kuraattori, relto, lto	ryhmähaastattelu 6 vanhempaa	12 vanhempaa
26.5.2016 ryhmässä 20 lasta	kuraattori, relto, lto	kyselomake 8 kpl palautettuja	8 vanhempaa, joista yksi täti
26.8.2016 ryhmässä 21 lasta	kuraattori, relto, lto	kyselylomake 7 kpl palautettuja	8 vanhempaa ja yksi iso- vanhempi
9.9.2016 ryhmässä 21 lasta	kuraattori, relto, lto, lh	kyselylomake 7 kpl palautettuja	8 vanhempaa
yhteensä	4 ryhmähaastattelua esiopetusryhmän 2 kasvattajaa ja ku- raattori	1 haastattelu palautettuja kyselylo- makkeita yhteensä 22 kpl.	kevät: viidentoista lap- sen vanhemmat kahdes- takymmenestä (15/20), joista eri kieli- ja kult- tuuritaustaisia osallistui kymmenen (10). syksy: yhdentoista lap- sen vanhemmat kahdes- takymmenestä yhdestä lapsesta (11/21), joista eri kieli- ja kulttuuri- taustaisia osallistui kym- menen (10).